

Skriftlig redegørelse om landsplanlægningen.

Skriftlig redegørelse af miljøminister Helge Nielsen (1. juni 1976).

Redegørelse om landsplanlægningen.

Indledning.

I juni måned sidste år fremlagde jeg den første redegørelse om landsplanlægningen, og i november fulgte folketingsdebatten. Nu kommer den anden redegørelse, idet der efter loven om lands- og regionplanlægning hvert år skal afgives en landsplanredegørelse til folketingets udvalg om fysisk planlægning. Ligesom sidste år er det imidlertid aftalt med udvalget at forelægge redegørelsen i selve tinget.

Redegørelsens kapitel I handler om aktuelle problemer og synspunkter på arealplanlægningen og om arbejdet med at udforme konkrete mål for denne planlægning.

Planlægning af de fysiske rammer for befolkningens friluftsliv er én side af arealplanlægningen. I kapitel II omtales målene for en sådan planlægning.

På grundlag af de nyeste statistiske oplysninger belyses i kapitel III de seneste års regionale udvikling sammenlignet med målet om en ligelig udvikling.

Kapitel IV er en status over regionplanlægningen og kommuneplanlægningen.

I kapitel V omtales perspektiverne for de kommende års arbejde med landsplanlægningen, især arbejdet med at forbedre samordningen af planlægningen i de forskellige ministerier og styrelser.

I. Arealplanlægningen.

Ved arealplanlægning skal vi, ud fra den udvikling i samfundet, vi forventer, udlægge og sikre arealer til boliger og erhverv, til rekreative formål, til trafik anlæg osv. Men arealplanlægningen skal også bruges til at skabe bedre miljøer, hvor folk bor, arbejder og holder fri. Den skal samtidig bruges til at beskytte vore landskaber og råstoffer, til at sikre landbrugsjorden osv.

Hvis disse generelle mål skal slå igennem i den statslige, regionale og lokale planlægning, må vi gøre os klart, hvad det er, vi konkret vil opnå. Vi må også vide hvordan målene kan virkeliggøres, når vi i praksis planlægger f. eks. byfornyelse, rekreative områder, udvinding af råstoffer, bekæmpelse af forurening osv.

1975-redegørelsen indeholdt nogle synspunkter om målene for planlægningen. Det blev bl. a. fremhævet, at vi må drage konsekvensen af, at en ubegrænset vækst ikke kan fortsætte. Derfor må vi genanvende og økonomisere med naturgivne og menneskeskabte ressourcer.

Et andet synspunkt var, at vi må tilstræbe et bymønster, som giver hele befolkningen adgang til arbejdspladser og service inden for overkommelige afstande.

Et tredje synspunkt var, at befolkningen skal have større indflydelse på udformningen af det miljø, hvor man bor og arbejder. Det vil bidrage til at skabe menneskevenlige bymiljøer.

I det følgende uddybes nogle af målene for byernes udvikling og for beskyttelsen af naturressourcerne.

Byudviklingen.

1975-redegørelsen omtalte målene for *det fremtidige bymønster*. Den grundlæggende tanke var, erhvervs-, service- og trafikfunktioner udgør en helhed i bymønstret. Denne sammenhæng skulle vi sikre og udbygge gennem planlægningen.

En tanke, som vandt tilslutning under debatten i folketinget, var at sikre et net af egnscentre i hele landet. Det vil sige byer, der er store nok til at kunne tilbyde befolkningen et vist udvalg af arbejdspladser og den almindeligt benyttede service inden for en rimelig rejseafstand. I størstedelen af landet findes et sådant net af egnscentre allerede, så det ikke er nødvendigt at rejse mere end 15-20 km. Men der er egne, hvor byerne er små og utilstrækkeligt udrustet

med arbejdspladser og service, eller hvor arbejdsmarkedet domineres af nogle enkelte virksomheder eller brancher.

Planstyrelsen har siden arbejdet videre med denne tanke. Dette arbejde vil i vinteren 1977 blive afsluttet med et oplæg om, hvilke generelle kriterier for befolkningsunderlag, offentlig og privat serviceforsyning m. v., der kan anvendes ved udpegning af et net af egnscentre. Oplægget vil også redegøre for, hvordan befolkningen og erhvervsudviklingen, må fordele sig på egnscentrene, hvis et samlet net skal opbygges i løbet af en overskuelig årrække.

På grundlag af oplægget kan vi forhåbentlig også finde frem til nogle retningslinier for, hvordan egnscentertanken kan udmøntes i regionplanlægningen og i planlægningen inden for de forskellige sektorer.

Synspunkterne i 1975-redegørelsen om dæmpning af væksten i de største byområder og om udviklingen i det øvrige bymønster må fortsat være vejledende for region- og sektorplanlægningen. Dette er bl. a. kommet til udtryk i aftalen mellem regeringen og Hovedstadsrådet om grundlaget for den videre planlægning i hovedstadsområdet.

Planlægningen af bymønstret må bl. a. sigte mod at skabe grundlag for en forbedret *kollektiv trafikbetjening* mellem byerne indbyrdes og mellem byerne og deres oplande. Bymønstret må derfor planlægges, så der bliver det nødvendige underlag af befolkning og erhverv for den kollektive trafik. En effektiv kollektiv trafikbetjening vil samtidig fremme udviklingen af det ønskede bymønster.

I den trafikpolitiske redegørelse, som ministeren for offentlige arbejder gav folketinget i efteråret 1975, blev der lagt vægt på at fremme den kollektive trafik. I den efterfølgende debat var der bred tilslutning hertil.

Ministeren for offentlige arbejder har endvidere fremsat lovforslag om den lokale og regionale kollektive personbefordring uden for hovedstadsområdet.

Lovforslaget placerer ansvaret for planlægningen af den regionale og lokale kollektive personbefordring hos amtsrådene, som i forvejen er ansvarlige for regionplanlægningen. Det vil skabe de bedste betingelser for en samordning af trafikplanlægningen med planlægningen af byernes udvikling. Lovforslaget lægger op til en mere intensiv tra-

fikplanlægning. Det kan få overordentlig stor betydning for trafikbetjeningen specielt af de tyndt befolkede områder i landet — i overensstemmelse med målene for landsplanlægningen.

Med DSB Plan 1990 er der lagt op til forbedringer i de kollektive forbindelser mellem landsdelene. Planen foreslår opbygning af et trafiksystem, der omfatter alle bysamfund med mere end 5.000 indbyggere, således at byer, der ligger uden for jernbanenettet, betjenes af tilbringerbusser. Planen foreslår endvidere timedrift i stiv køreplan på alle eksisterende strækninger. Planen indeholder således et oplæg til forbedring af trafikstandarden på de svagest trafikerede strækninger.

Tilrettelæggelsen af det overordnede trafiknet kan imidlertid ikke ses isoleret fra planlægningen af den regionale og lokale trafikbetjening, bl. a. fordi banenettet i mange tilfælde er et væsentligt led i det regionale trafiksystem.

I denne forbindelse kan nævnes, at post- og telegrafvæsenet har iværksat en undersøgelse af den fremtidige, landsdækkende transport og omdeling af postforsendelserne. Hensigten med undersøgelsen er at rationalisere, eventuelt i form af en centerstruktur for postbehandlingen. Mulighederne for en transport- og placeringsmæssig samordning med DSB Plan 1990 vil blive undersøgt.

Det er nødvendigt at målene for den fysiske planlægning samordnes med den samlede *energipolitik*. Ønsket om en bedre energioekonomi kan således medføre ændrede forudsætninger for planlægningen af byernes udvikling.

På længere sigt kan energiforbruget til transport nedsættes ved en ændret fysisk planlægning. Men en transportpolitik, der sigter mod at forbedre trafikbetjeningen i alle egne af landet kan medføre et øget energiforbrug, også selv om der først og fremmest satses på kollektiv trafik.

Ved planlægningen af byudviklingen vil der kunne skabes et bedre grundlag for udnyttelse af kraftværkernes spildvarme til boligopvarmning m. v. Planstyrelsen vil i samarbejde med handelsministeriet udarbejde retningslinier, vejledninger m. v. for energiplanlægningens indpasning i region- og kommuneplanlægningen. Vejledningen

henvender sig til amtskommuner, kommuner m. fl.

Arealplanlægningen skal sikre arealer til anlæg, der producerer og fordeler energi. Placeringen af anlæggene har væsentlige konsekvenser for lands- og regionplanlægningen. Målene for bymønstrets udvikling og miljøsynspunkter bør derfor indgå i overvejelserne om lokaliseringen af forsyningsanlæg og -ledninger.

Vi overvejer for tiden, hvordan denne koordination nærmere kan tilrettelægges. Problemerne vil snarest blive taget op i samarbejde med handelsministeriet.

Udlæg af arealer til industri og beslægtede erhverv har i mange år været en del af den kommunale byplanlægning. Planlægningen har sigtet mod at skabe grundlag for lokalisering af de nødvendige arbejdspladser i det pågældende bysamfund og samtidig undgå væsentlige gener mellem boligområder og industriområder.

Andre hensyn som f. eks. nærhed mellem bolig og arbejdsplads, forbedret energi- og trafikøkonomi og variation i bymiljøet sætter imidlertid en grænse for, hvor langt man kan gå med den geografiske opdeling af byens funktioner.

Selv om kravene for godkendelse af en virksomhed efter miljøbeskyttelsesloven er opfyldt, kan en forsvarlig miljøstandard idag kun opnås, såfremt visse typer virksomheder placeres i ret betydelig afstand fra boligområder og rekreative områder. I et kommende cirkulære om bl. a. planlægning af placeringen af særligt forurenende virksomheder forudsættes det f. eks., at der for petrokemisk industri og anlæg for raffinering af mineralolie må stilles krav om afstand på 1 km eller mere.

Areal- og byggemodningsundersøgelsen, som er omtalt i kapitel IV, viser, at der allerede er udlagt industriområder, der vil kunne rumme ca. 370.000 nye arbejdspladser. Selv om rummeligheden i de eksisterende industriområder således er meget stor, vil de udlagte arealer ikke altid være egnede for placering af de særligt forurenende virksomheder:

Afstandskrav på 1 km eller mere og de øvrige specielle krav, som virksomheder i denne kategori stiller, vil kun kunne opfyldes ganske få steder i landet. Ofte vil kravene komme i konflikt med andre arealinter-

esser. Planstyrelsen vil derfor sammen med miljøstyrelsen, erhvervsorganisationer og andre berørte myndigheder og organisationer undersøge, om der er behov for at udpege nogle få egnede industriområder som led i landsplanlægningen.

Udpegning af områder til virksomheder med mindre, men dog ret betydelige afstandskrav, kan formentlig mest hensigtsmæssigt ske i forbindelse med regionplanlægningen. Disse virksomheder vil som hovedregel kunne placeres i eksisterende erhvervsområder, hvor afstandskravene kan opfyldes, med mindre andre særlige forhold taler imod det.

For at sikre, at de udpegede arealer ikke med tiden tages i brug af virksomheder, som kan placeres andre steder, bør det overvejes, at staten eller amtskommunerne erhverver arealerne.

1975-redegørelsen pegede på behovet for at *forbedre miljøet i de større byer*. Et væsentligt middel er at nedsætte de hidtidige bebyggelsestætheder i centrale byområder. Denne linie er nu fastlagt i kommuneplanloven bl. a. ved bestemmelsen om en generel maksimal bebyggelsesprocent på 110 for et delområde. Af folketingsudvalgets betænkning fremgår desuden, at denne bebyggelsesprocent ikke generelt må opfattes som anbefalelsesværdig for centrale byområder.

Den netop gennemførte lov om brandsikring af ældre beboelsesejendomme vil medføre en forøget indsats for at få forbedret navnlig den ældre og dårligere del af boligmassen.

Det er regeringens opfattelse, at de økonomiske og administrative problemer med byfornyelsen nødvendiggør en styrkelse af lovgivningen om sanering og om byfornyelse i det hele taget. En ændret lovgivning må sigte mod bedre muligheder for at gennemføre planerne, herunder ved regulering af de økonomiske fordele og ulemper, som opstår i forbindelse med byfornyelsen.

Endvidere bør de senere års bestræbelser på at forbedre de økonomiske muligheder for byfornyelse fortsættes, således at der opnås en større balance mellem investeringerne i byudvikling og byfornyelse. Lovgivningen om bygningsfredning bør også tages op i denne sammenhæng for at sikre, at

bygningsfredningshensyn kommer til at indgå i byfornyelsesplanlægningen.

Støjen i byerne er blevet en væsentlig gene. Den daglige støjdosise er nu ved at være så stor, at vi nærmer os den grænse, hvor direkte skadevirkninger kan konstateres.

Det er regeringens opfattelse, at der i de kommende år må ydes en forstærket indsats for at begrænse disse ulemper.

Indsatsen må for det første sigte mod at nedsætte støjen ved støjilden. Nye byområder må dernæst udformes under hensyn til skærpede krav til støjbeskyttelse. Der må tillige gøres en øget indsats for at begrænse støjen i de eksisterende byområder.

Dette kræver medvirken af en lang række myndigheder. Ikke mindst kommuner og amtskommuner må tillægge støjproblemerne større vægt i planlægningen. Miljøstyrelsen forbereder en vejledning om støjkortlægning, dvs. en kortlægning af, hvor støjilderne findes, samt beregninger over støjens styrke og udbredelse. Vejledningen vil bl. a. kunne bidrage til, at der ved planlægningen af nye boligområder tages hensyn til eksisterende støjende anlæg. Omvendt må der ved etablering af nye, støjskabende anlæg og virksomheder tages hensyn til eksisterende og planlagte by- og boligområder.

Miljøministeriet og ministeriet for offentlige arbejder er ved at tilrettelægge et nærmere samarbejde bl. a. med henblik på, at støjens hensyn kan få en mere fremtrædende rolle i planlægningen.

Ministeriet for offentlige arbejder har nedsat et særligt vejstøjudvalg til at vurdere støj fra veje. En nedsættelse af hastighedsgrænserne kan desuden medvirke til at dæmpe støjulemperne. Justitsministeriet har stillet sig positivt over for et forslag fra miljøministeriet om, at støjens hensyn skal kunne begrunde hastighedsbegrænsninger.

Miljøministeriet vil tage initiativ til undersøgelser, som kan forøge vor viden om arten og omfanget af de forskellige støjproblemer, og om hvorledes støjgenerne kan bekæmpes.

En anden side af de større byers problemer drejer sig om *det sociale miljø*. Arealplanlægningens rolle i denne sammenhæng er at skabe fysiske rammer, der giver mulighed for en høj grad af variation og oplevelse

i arbejde og fritid. Denne alsidighed er netop bymiljøets styrke.

Men samtidig er der et behov for sammenhæng og overskuelighed i det lokale miljø, som arealplanlægningen også bør tilgodese. Løsningen er måske en opdeling af byerne i lokalsamfund, der kan fungere som overskuelige enheder.

Det er et væsentligt led i forbedringen af bymiljøet, at der i byerne etableres og sikres legepladser, parker, bilfri gader og torve m. v. Denne rekreative side af byplanlægningen er omtalt i kapitlet om friluftslivet.

Beskyttelsen af naturressourcerne.

I 1975-redegørelsen er det fremhævet, at det må være en grundlæggende pligt over for vore efterkommere, at vi ikke ødsler med naturressourcerne.

Beskyttelsen af naturressourcerne er et hovedformål i naturfredningsloven og råstoflovgivningen og indgår også i region- og kommuneplanlægningen.

Fredningsstyrelsen har udarbejdet en rapport om *råstofproblematikken*. Rapporten viser, at forekomsterne af sten, grus, sand og andre materialer er mere beskedne end hidtil antaget. Med det nuværende forbrug vil der inden for en overskuelig årrække komme til at mangle en række materialer af stor betydning for bygge- og anlægsvirksomheden.

Der må derfor udformes en bredere råstofpolitik, som sikrer en mere ressourcebevidst anvendelse af råstofferne.

Mulighederne for at begrænse forbruget af materialer må forbedres gennem udvikling og forskning. F. eks. bør specielle og sjældne råstofkvaliteter ikke anvendes, hvor andre materialer kan bruges. Ved at konstruere og udforme veje og andre bygge- og anlægsarbejder mere ressourcebevidst, kan besparelser også opnås. Vi må tillige undersøge mulighederne for at genanvende materialer fra vejanlæg og byggeri, affaldsprodukter f. eks. fra byggeindustrien og måske også slagter fra energifremstilling og forbrænding af husholdningsaffald.

Det er påkrævet, at udnyttelsen af forekomsterne planlægges og gennemføres mere effektivt. Materialerne fra det enkelte indvindingssted må udnyttes fuldt ud. Det må

undgås, at væsentlige forekomster blokeres f. eks. af byudviklingen. En stærkere samfundsstyring af råstofindvindingen er nødvendig, hvis en sådan politik skal lykkes.

Det er en forudsætning, at ressourcerne kortlægges og at registreringen af indvindingerne forbedres. På land vil kortlægningen kunne udføres af de enkelte amtsråd i samarbejde med fredningsstyrelsen og Danmarks Geologiske Undersøgelse. Kortlægningsarbejdet til søs er efter al sandsynlighed en meget omfattende opgave, som vil kræve en betydelig indsats.

Planlægningen af råstofanvendelsen kan på længere sigt tænkes udformet som en egentlig forsyningsplanlægning, der kan være grundlag for styringen af råstofindvindingen. Den gældende råstoflovs regler er imidlertid ikke tilstrækkelige til at sikre en udnyttelse i overensstemmelse med en forsyningsplanlægning. Det er endvidere en mangel ved loven, at den råstofindvinding, som var påbegyndt før lovens ikrafttræden, ikke er underkastet regulering.

Fredningsstyrelsen er sammen med Danmarks Geologiske Undersøgelse ved at udforme et forslag til en sådan råstofpolitik. Forslaget og de nødvendige ændringer i råstoflovgivningen vil blive drøftet med alle interesserede myndigheder og organisationer. I den kommende folketingssamling vil der herefter blive fremsat et lovforslag.

Også de øvrige naturressourcer, det åbne land, landbrugsjorden, skovene og de landskabeligt særligt værdifulde områder må beskyttes og bevares gennem planlægningen.

I forbindelse med sidste års revision af naturfredningsloven understregede folketingsudvalget betydningen af, at de overordnede *fredningsinteresser* får den nødvendige indpasning i lands- og regionplanlægningen.

Fredningsstyrelsen har derfor i samarbejde med de kommunale organisationer udarbejdet en vejledning om fredningssektorens bidrag til regionplanlægningen.

Vejledningen lægger op til udarbejdelse af idéskitser, der skal udpege og beskrive de vigtigste naturområder i regionen og indeholde oplæg til den rekreative planlægning.

De udpegede naturområder skal inddeles i tre kategorier ud fra en vurdering af, om de enkelte områder fortrinsvis er af betydning

for et lokalt område, for hele regionen eller for hele landet.

Fredningsstyrelsen vil med udgangspunkt i idéskitserne foretage en landsomfattende planlægning af de nationale naturområders afgrænsning, beskyttelse og anvendelse.

Skovene er ikke blot naturressourcer i landskabelig og rekreativ forstand. Også forsyningen med råstoffet træ er af væsentlig betydning. Skovstyrelsen vil i 1976 tage initiativ til en forbedring af produktionen i de eksisterende skove.

Som nævnt i 1975-redegørelsen har et ekspertudvalg vedrørende *bonitering af landbrugsjorden* afgivet betænkning til landbrugsministeren. En dyrkningsklassificering af landbrugsjorden er iværksat på dette grundlag.

Klassificeringsarbejdet er afsluttet i Bornholms og Nordjyllands amtskommuner og påregnes færdigt i Århus, Vejle, Storstrøms, Vestsjællands, Roskilde og Københavns amtskommuner i løbet af 1977.

Når analysen er gennemført for hele landet inden udgangen af 1978, vil hensynet til beskyttelse af landbrugsjord kunne indgå på lige fod med andre interesser i arealplanlægningen, således som det er forudsat i kommuneplanloven og lands- og regionplanloven.

En samordning af målene for den fysiske planlægning med de landbrugspolitiske mål er nødvendig. Spørgsmålet vil blive taget op til forhandling mellem landbrugsministeriet og miljøministeriet.

II. Friluftslivet.

Friluftslivet udfolder sig både individuelt og inden for en mangfoldighed af organisationer. Det fælles træk ved disse aktiviteter er, at de foregår i det fri med naturoplevelsen som et væsentligt element. Det kan blot være dette at færdes i naturen til fods eller på cykel eller opholde sig på stranden.

Det kan også være mere aktive former for friluftsliv som f. eks. lystfiskeri eller lystsejlsads, jagttagelse af dyr og planter eller de mere idrætsprægede aktiviteter.

Det er regeringens opfattelse, at der i de kommende år må ydes en forstærket indsats for at sikre alsidige muligheder for friluftslivet. Vi må sikre muligheder for, at hele befolkningen, også grupper med lave indtæg-

ter, kan tage del i friluftslivet. Ikke mindst må vi lægge vægt på at fremme de tilbud, som henvender sig til børn og unge.

Den konkrete udformning af målene for dette område forudsætter imidlertid nærmere undersøgelser af friluftslivets nuværende omfang og fremtidige muligheder og problemer. Fredningsstyrelsen vil i den kommende tid arbejde videre med problemerne i tæt kontakt med friluftsrådet, andre ministerier og de kommunale organisationer. På baggrund af styrelsens undersøgelse er det regeringens hensigt at give folketinget en redegørelse om friluftslivet i foråret 1977.

Friluftslivet udgør et broget mønster. Omfanget af de forskellige aktiviteter er ikke nærmere belyst. En første opgave for fredningsstyrelsen vil derfor være at foretage en nærmere kortlægning.

Friluftsrådet foretager for tiden en undersøgelse af friluftslivet i Århus amt i samarbejde med amtsrådet og fredningsplanudvalget. Denne undersøgelse vil kunne danne udgangspunkt for kortlægningen.

Friluftsliv i hverdagen.

Til den daglige fritid er der i og ved byerne behov for rekreative områder som kan nås til fods eller på cykel. En betydelig del af befolkningen råder ikke over egen bil og må derfor ofte nøjes med at bruge disse rekreative områder, også lørdag-søndag og i ferierne.

Derfor må vi sikre åndehuller i byerne. Særligt nødvendigt er det i områder med tæt etagebebyggelse. Som nævnt er der fornylig fastlagt lavere grænser for, hvor tæt der må bygges i indre byområder, og kravene til friarealer er skærpet.

Der er også brug for fælles friarealer ved parcelhuse og tæt lav boligbebyggelse. De muligheder, som haverne ved de enkelte boliger giver, er ikke tilstrækkelige, især ikke for ungdommen.

Selv om der i de fleste tilfælde i nyere planlægning er udlagt fællesarealer til fritidsformål, halter udformningen af friarealerne med beplantning, stier osv. ofte langt bagefter. Det er særlig uheldigt, fordi der fortrinsvis bor familier med børn i de nye boligområder.

Kolonihaver har betydning som åndehuller i tætte bebyggelser og som fristed for

folk, som ikke ønsker eller har økonomisk mulighed for at få sommerhus el. lign. Kolonihaverne har stor betydning for den daglige fritid på grund af deres beliggenhed i nær tilknytning til byområderne.

Spørgsmålet om sikring af eksisterende kolonihaver og mulighederne for fortsat at dække behovet for nye kolonihaver har i den senere tid været debatteret både i folketinget og andre steder. Hidtil har kolonihaverne da også i nogen grad været stedbørn i planlægningen. De er blevet betragtet som noget midlertidigt, der kunne flyttes, når f. eks. byudviklingen krævede det. Med den hurtige udvikling i samfundet bliver vilkårene imidlertid i almindelighed for usikre for kolonihavefolket.

Der er derfor behov for, at spørgsmålet om etablering af kolonihaver i højere grad end hidtil inddrages i planlægningen. Kommuneplanloven nævner også dette som et af de forhold, der skal indgå i kommuneplanlægningen. Kommunerne må som et led i planlægningen af byudviklingen overveje mulighederne for at skabe nye og mere permanente kolonihaveområder. Det vil kunne overvejes, om der som vejledning for planlægningen kan fastsættes en nærmere angiven kvote for antallet af kolonihaver i forhold til antallet af etagelejligheder. Kolonihaverne skal i øvrigt ses som et supplement til — ikke som en erstatning for — de friarealer, der i medfør af kommuneplanloven skal udlægges ved nye bebyggelser.

Når der etableres kolonihaver på arealer, der allerede ved etableringen planlægges anvendt til andre formål efter en vis periode, bør brugerne holdes informeret om planerne for området og så vidt muligt have tilbud om erstatningshaver, når planerne realiseres. Det samme bør gælde, hvis andre eksisterende haver påtænkes nedlagt. Planstyrelsen er ved at afslutte en undersøgelse af de enkelte kolonihaveområders zonestatus, areal, antal parceller, ejerforhold, samt af hvorvidt arealer inden for nærmere angivne åremål kan forventes at overgå til anden anvendelse. Resultatet af denne undersøgelse vil give et bedre grundlag for den fortsatte debat, om hvilke veje man kan gå for at understøtte kolonihavetanken.

I forbindelse med kommuneplanlovens ikrafttræden vil planstyrelsen udsende en række vejledninger til støtte for den kom-

munale planlægning. Planstyrelsen vil heri tage de planlægningsmæssige problemer omkring kolonihaverne op på baggrund af folketingets drøftelser og i samarbejde med Kolonihaveforbundet og de kommunale organisationer.

Det er kommunernes opgave at fremskaffe og vedligeholde *nærrereative arealer*. I nogle tilfælde løses opgaven i samarbejde med beboerne. Nogle kommuner har i de senere år gjort en særlig indsats for at forbedre miljøet gennem en systematisk grøn planlægning. Disse eksempler må kunne inspirere andre kommuner.

I hovedstadsområdet er der særlige vanskeligheder med at sikre nærrereative områder, fordi det sammenhængende byområde strækker sig over mange kommuner, og nye store byområder er blevet bygget i hurtigt tempo.

Med Hovedstadsrådet har regionen imidlertid fået sit eget organ til at tage sig af bl. a. den rekreative planlægning. Gennem hovedstadsfonden har rådet mulighed for økonomisk at bidrage til etablering af rekreative områder. Rådet har bl. a. påtaget sig at forestå gennemførelsen af Køge Bugt-inddæmningen.

Staten har også gennem en årrække bidraget til forbedring af forholdene i hovedstadsområdet. Det er bl. a. sket gennem en publikumsvenlig tilrettelæggelse af driften af de store statsskove og gennem opkøb og frilæggelser ved Øresundskysten. Senest har staten med kommunal støtte etableret Vestskoven og bidraget økonomisk til Køge Bugt-inddæmningen.

Friluftslivet, lørdag-søndag og i ferier.

Amtskommunerne og staten har en særlig forpligtelse til at sikre *rekreative områder*, som fortrinsvis anvendes lørdag-søndag og i ferier. Dette er netop et af målene for naturfredningen og for statens opkøb til rekreative formål. Denne indsats må følges op med en nøjere planlægning af, hvordan de rekreative områder kan bruges, og hvordan befolkningen kan komme ud i de rekreative områder.

Skovstyrelsen har lagt stigende vægt på, at statsskovene bruges til rekreative formål samtidig med, at de drives erhvervsmæssigt. Det er en linje, som vil blive fortsat, og som

understreges af det tætte samarbejde om forvaltningen af miljøministeriets arealer, som er tilrettelagt, efter at skovvæsenet og fredningsvæsenet er blevet samlet i miljøministeriet.

Som led i den beskæftigelsesfremmende politik har miljøministeriet siden 1. oktober 1974 beskæftiget ca. 1.000 mand med ekstraordinære arbejder dels i statsskovene, dels på statsejede, fredede arealer. Den ekstraordinære beskæftigelse videreføres i indværende finansår. Indsatsen har både haft betydning for den erhvervsmæssige drift og for den rekreative udnyttelse af statsskovene. Arbejdet omfatter bl. a. etablering af veje, parkeringspladser, stier og toilethygninger samt forbedring af campingpladser.

Den nøjere planlægning af de rekreative arealers anvendelse vil kunne ske med udgangspunkt i fredningsplanudvalgenes ideskitser.

Ideskitserne skal ikke blot sigte mod bevaring af de mest værdifulde landskaber, men også mod at skabe ideer til at forbedre rammerne for befolkningens friluftsliv.

Skitserne skal bl. a. sikre, at friluftslivet får den rigtige placering i region- og kommuneplanlægningen.

Et første udgangspunkt for planlægningen af de rekreative arealer vil være, at de naturområder, der kan stilles til rådighed for friluftslivet, er begrænsede. I de fleste tilfælde kan anvendelse af et naturområde til rekreative formål forenes f. eks. med en landbrugsmæssig eller en skovbrugsmæssig drift.

Et andet udgangspunkt er, at der er grænser for, hvad de forskellige typer af landskaber og deres planter og dyr kan tåle af færdsel og anden anvendelse uden at miste deres værdi. Man må således være varsom i områder, hvis hovedkvalitet er store vidder og uberørt natur. Sådanne kvaliteter må søges sikret — også for de næste generationer.

Et tredje udgangspunkt er, at friluftskiviteter ikke altid er indbyrdes forenelige. Der må derfor tilstræbes en rimelig afvejning mellem de forskellige friluftskformål. En eventuel prioritering bør afhænge af, hvor mange der har glæde af de pågældende aktiviteter. Disse problemer vil blive et hovedpunkt i fredningsstyrelsens undersøgelser.

Støttestrukturer for friluftslivet.

Boligen er udgangspunkt for størstedelen af friluftslivet. Fritidsboliger, campingpladser, feriecentre og andre former for feriebebyggelse har dog stigende betydning.

Især sommerhusudviklingen er foregået meget hurtigt. Både med hensyn til arealforbrug og investeringer har sommerhusudbygningen været stærkt ressourcekrævende. Også i den fysiske planlægning har sommerhusudviklingen haft en dominerende stilling. Trods dette er det kun ca. 10 pct. af befolkningen, som råder over eget sommerhus.

Regeringen finder, at der bør lægges større vægt på at fremme alternative former for feriebebyggelse. En sådan feriebebyggelse kræver typisk ikke de samme investeringer af den enkelte familie, og er samtidig mindre arealkrævende. Der kan herved skabes sikkerhed for, at også befolkningsgrupper, som ikke ønsker eller ikke har mulighed for at få eget sommerhus, kan holde ferie ved de attraktive naturområder.

De retningslinjer for sommerhusplanlægningen, som nu forberedes i forlængelse af 1975-redegørelsen, vil ikke indebære nogen indskrænkning i mulighederne for at få sommerhus. Derimod skal der i regionplanlægningen foretages en samlet sommerhusplanlægning, som bl. a. skal sikre, at de resterende åbne kyststrækninger friholdes for sommerhusbebyggelse og i stedet reserveres til egentlige friluftsmål.

Blandt de alternativer, som må overvejes, er *feriecentre*. Den enkelte bolig i et feriecenter udnyttes af mange familier en større del af året end mange private sommerhuse. Et areal, der bruges til opførelse af et feriecenter, kommer derfor et større antal mennesker til gode end et tilsvarende areal, der anvendes til almindelige sommerhuse.

Derfor er det både forsvarligt og ønskeligt, at feriecentre placeres i tilknytning til mere attraktive områder i naturen. Man bør finde frem til steder, hvor friholdelseshensyn ikke er afgørende, men hvor man på den anden side ikke ville placere de mere arealkrævende sommerhusområder. Dette synspunkt støttes af, at et feriecenter kan opføres som en samlet bebyggelse, tilpasset landskabet og med fælles friarealer, som også andre end feriecentrets beboere kan benytte.

Hensynet til at sikre kontrol med den erhvervsmæssige udnyttelse af de rekreative områder efter Danmarks indtræden i EF har gjort det nødvendigt at undgå nye erhvervsmæssige feriecentre. Samtidig har etableringen af centre på ikke-erhvervsmæssig basis været begrænset på grund af de betydelige krav om investeringer i arealer, bygninger og fællesfaciliteter. Regeringen finder det ønskeligt, at etableringen af nye feriecentre fremmes, og at de eksisterende bevares.

Den statslige indsats må fortrinsvis bestå i retningslinjer for planlægningen og i støtte til fremskaffelse af arealer bl. a. gennem anvendelse af de midler, som er til rådighed efter loven om erhvervelse af arealer til fritidsformål. I en endelig vurdering af statens rolle kunne endvidere indgå de beskæftigelsesmæssige virkninger af etableringen af feriecentre.

Mere konkrete skridt forudsætter imidlertid, at de planlægningsmæssige og økonomiske problemer nærmere undersøges. Planstyrelsen og fredningsstyrelsen vil i den kommende tid gennemføre sådanne undersøgelser.

Campingpladserne udgør ligesom feriecentre et alternativ, som er mindre arealkrævende, og som ikke kræver så store investeringer af den enkelte bruger. Samtidig byder denne form for friluftsliv på særlige muligheder for socialt samvær og for at besøge forskellige steder i ind- og udland med campingvogn eller telt.

Overnatningerne på campingpladserne er i de sidste 5 år steget med 25 pct. og andrager nu ca. 9 mill. overnatninger pr. år.

I de senere år er der gennemført en lovgivning, som bl. a. har til formål at sikre, at campingpladserne har en tilfredsstillende standard, og at de ikke får karakter af sommerhusområder eller anvendes til helårsbeboelse.

Langtidscampering er i de senere år blevet mere udbredt. I miljøministeriets campingreglement er der indført bestemmelser, som regulerer langtidscamperingen, og som har til formål at sikre, at campingpladserne ikke blokeres af „fastboende“ campister.

Specielt for campingpladser, der tillades placeret i områder, hvor man ikke vil tillade sommerhusbyggeri, må det sikres, at pladsen kan udnyttes af en skiftende kreds af

Skriftlig redegørelse om landsplanlægningen.

campister. Det vil nok være rigtigst fortrinsvis at placere sådanne pladser på offentligt ejede arealer.

En arbejdsgruppe under planstyrelsen har behandlet de særlige problemer vedrørende de store campingvogne, som ikke kan transporteres efter personbiler, og som efter de nugældende regler kun er tilladt i meget begrænset omfang. Arbejdsgruppens rapport er for tiden til høring hos en række organisationer og myndigheder. Herefter vil der blive taget stilling til problematikken omkring de store campingvogne.

Antallet af større *lystbåde* er stærkt stigende, og behovet for havnepladser er vokset. Mange har anskaffet sig mindre både, som anvendes til sejlads direkte fra strandbredden.

Anlæg af nye lystbådehavne og udvidelse af bestående uden for allerede afstukne grænser må ske efter en afvejning af en række hensyn. Ud over det nødvendige kystareal kræves også et betydeligt bagareal. Selv om anlæggene ikke kan udføres uden en statslig tilladelse i hvert enkelt tilfælde, vil ministeriet for offentlige arbejder imidlertid søge i videst muligt omfang at lade planlægningen ske regionalt eller kommunalt. Hovedstadsrådet har på ministeriets offentlige arbejders opfordring taget opgaven op. En statslig medvirken kan dog blive nødvendig allerede i planlægningsfasen f. eks. i form af vejledning.

Sejladsen med små både langs kysterne og på søerne kan give støjulemper og være til gene for omgivelserne, herunder for de badende. Man må også være opmærksom på de støjulemper, der stammer fra fritidsflyvningen.

Fredningsstyrelsen vil drøfte disse problemer — herunder spørgsmålet om en eventuel regulering af sejladsen med småbåde — med ministeriet for offentlige arbejder og andre interesserede parter.

En betydelig del af friluftslivet foregår i forbindelse med ophold på *vandrehjem* eller i *hytter, lejre og feriekolonier*, der bl. a. ejes af ungdomsorganisationer, af private virksomheder eller det offentlige. Specielt for børn og unge er det vigtigt, at vi fastholder og udbygger disse muligheder.

Friluftsrådet har peget på, at en koordination af anvendelsen af de mange forskellige hytter og lejre m. v. kunne føre til en

mere effektiv udnyttelse. Dette skulle uden nogen særlig økonomisk indsats kunne forøge tilbuddene til børn og unge om ophold ved de attraktive naturområder.

Der er således behov for, at udbygningen af de forskellige typer af fritidsbeboelse tages op til samlet vurdering.

I denne forbindelse kan mulighederne undersøges for et samvirke mellem staten, amtskommuner og kommuner og eventuelt også private om etablering af feriecentre og andre støttepunkter for friluftslivet. Fredningsstyrelsen vil i samarbejde med de implicerede parter foretage en sådan undersøgelse.

Der ydes i øvrigt på adskillige måder økonomisk støtte til friluftaktiviteterne, f. eks. gennem tipsloven og feriefonden og frednings- og arealerhvervelseslovgivningen. Også amtskommuner og kommuner bidrager på forskellig vis. Fredningsstyrelsen vil, som et led i undersøgelserne, udarbejde en oversigt over den samlede støtte og fremkomme med forslag til samordning og eventuel ændret prioritering af støtten.

III. Den regionale udvikling.

1975-redegørelsen indeholdt en beskrivelse af de regionale forskelle med hensyn til beskæftigelse, indkomstniveau og serviceforsyning. I et bilag blev der i tekst og kort nærmere redegjort for de eksisterende skævheder.

I det følgende vurderes de seneste års udviklingstendenser, som de tegner sig i foråret 1976. Vurderingen er foretaget af planstyrelsen på grundlag af oplysninger fra Danmarks Statistik. I bilag I findes mere detaljerede oplysninger.

Året 1975 har været præget af en fortsat økonomisk afmatning. Landet har som helhed oplevet en nedgang i befolkningstilvæksten, et fald i byggeriet samt en stigende arbejdsløshed. Umiddelbart kunne det frygtes, at den økonomiske afmatning ville betyde en tilbagevenden til en regional udvikling, som den vi havde i 50erne, dvs. med stor tilvandring til hovedstadsområdet. Dette er imidlertid ikke sket — i hvert fald ikke endnu.

Det mest markante træk i *befolkningsudviklingen* i 1974 og 1975 var en væsentlig nedgang i befolkningstilvæksten. For første

gang siden 1968 konstateredes en nettoudvandring, der i de to år tilsammen udgjorde ca. 15.000 personer. I 4. kvartal af 1975 kan der dog konstateres et fald i nettoudvandringen. Befolkningsstilvæksten skyldes således alene fødselsoverskuddet, som har været svagt faldende i de senere år.

Den nedadgående tendens i befolkningsstilvæksten har præget udviklingen i alle landets regioner. I hovedstadsregionen var der i 1975 tale om et fald i folketallet. Den tilbagegang i regionens andel af landets samlede befolkning, der satte ind i begyndelsen af 1970'erne, er således fortsat og forstærket i 1975. Der kan også fortsat konstateres nettofravandring fra hovedstadsregionen til det øvrige land. Et nyt træk i udviklingen er, at Århus amtskommune har nettofravandring.

I de seneste år har der været en stærk stigning i *udbuddet af arbejdskraft*. Fra 1972 til 1975 udgjorde stigningen ca. 61.000 personer. Den skyldes hovedsagelig, at et øget antal kvinder har meldt sig på arbejdsmarkedet, især i de dele af landet, som tidligere har haft en lavere andel af erhvervsaktive kvinder.

De jyske amtskommuner har haft den betydeligste tilvækst i den samlede arbejdsstyrke. Tilvæksten udgjorde ca. 45.500 personer. I hovedstadsregionen kan der konstateres en stagnation i udbuddet af arbejdskraft.

På grund af konjunkturtilbageslaget ligger *arbejdsledelsen* i alle regioner på et betydeligt højere niveau end i de foregående år. Der er imidlertid ret store regionale forskelle. Nordjylland ligger højest med en arbejdsløshed på næsten 15 pct. i gennemsnit for 1975. Hovedstadsregionen ligger lavest med ca. 9 pct.

Udviklingen i *hovederhvervene* fra 1972 til 1975 viser en klar tendens til stigning i *serviceerhvervenes* andel af arbejdsstyrken. På landsniveau har der i perioden været en stigning i servicebeskæftigelsen pr. 1.000 indbyggere fra 150 til 164 personer. Dette svarer til en stigning på ca. 79.000 personer eller 10 pct.

Den regionale udvikling viser, at hovedstadsregionen og Århus amtskommune stadig har flest beskæftigede i serviceerhvervene pr. 1.000 indbyggere. Hovedstadsregionen og Bornholm har haft den største

stigning. Sønderjyllands og Ringkøbing amtskommuner har stadig det laveste antal beskæftigede i serviceerhvervene pr. 1.000 indbyggere. Sønderjylland har sammen med Nordjyllands amtskommune haft den mindste stigning.

For den anden dominerende erhvervsgruppe, *fremstillingsvirksomhed*, kan der i perioden 1972-1975 konstateres et fald på ca. 20.000 personer i arbejdsstyrken. Den regionale udvikling viser et klart fald i hovedstadsregionen på ca. 23.000 personer, mens øerne i øvrigt viser et mindre fald. Bortset fra Ringkøbing amtskommune har regionerne i Jylland haft et stigende antal beskæftigede ved fremstillingsvirksomhed. I 3-års perioden er der således en tendens til, at fremstillingsvirksomhederne flytter mod vest.

Udviklingen i *boligbyggeriet* har været karakteriseret ved, at der i 1974 og 1975 er sket et markant fald over hele landet. Egnsudviklingsområderne har haft den mindste nedgang.

I 1974 og 1975 er der ligeledes sket et klart fald i *sommerhusbyggeriet* over hele landet, mest i Vestsjællands, Ringkøbing og Århus amtskommuner.

Der har i 1975 været et fald i *erhvervsbyggeriet*. Dette gælder for alle regioner bortset fra hovedstadsområdet. Det fald i hovedstadsregionens andel af landets samlede erhvervsbyggeri, der konstateredes i begyndelsen af 1970'erne, er således vendt til en stigning. Det kan tages som et tegn på, at tendensen til, at fremstillingsvirksomhederne flytter mod vest, ikke er helt stabil.

Industriinvesteringerne viser i 1974 en stigning i hele landet. Der er dog konstateret et fald i hovedstadsregionens andel af de samlede industriinvesteringer. Dette tyder på en vis udligning i forhold til det øvrige land.

IV. Region- og kommuneplanlægningen.

Regionplanlægningen skal fastlægge rammerne for amtsrådets og andre myndigheders dispositioner inden for amtskommunens område og for den kommunale og decentraliserede planlægning. Region- og kommuneplanlægningen skal herved også sikre og fremme målene for landsplanlægningen.

Areal- og byggemodningsundersøgelsen.

For at få et overblik over den hidtidige arealplanlægning gennemførtes der pr. 1. januar 1974 en areal- og byggemodningsundersøgelse, der omfatter en opgørelse over udlæg af byzoner og sommerhusområder. Undersøgelsen indgår som en del af grundlaget for regionplanlægningen. Opgørelsen blev foretaget af kommuner og amtskommuner. Resultaterne for hele landet er sammenstillet i „Regionplanorientering nr. 5“, udsendt af planstyrelsen. Nogle af rapportens oplysninger er gengivet i bilag 2.

Ændringerne i anvendelsen af landets areal er i de sidste 25 år foregået med stor hast. Det bymæssigt bebyggede areal er næsten tredoblet og udgør nu ca. 4 pct. af det samlede areal. Yderligere 1 pct. er inddraget til bebyggelse, men endnu ikke bygget.

I de eksisterende byzoner er der mulighed for at opføre ca. 420.000 boliger. Det svarer til en forøgelse af det samlede antal boliger med 22 pct. Med det boligbyggeri, der forventes, rækker de udlagte arealer til lidt over 10 års byggeri. I Viborg og Sønderjyllands amtskommuner er der dog kun udlagt arealer til 6-8 års byggeri, i andre amtskommuner til op mod 15 år.

Rummeligheden i de arealer, der er udlagt til industri og håndværk, udgør på landsbasis ca. 12.000 ha. Det svarer skønmæssigt til 370.000 arbejdspladser. Det betyder, at der er plads til at flytte eksisterende erhvervsvirksomheder og etablere nye, svarende til knap halvdelen af det nuværende antal arbejdspladser i industri og håndværk.

Der er store variationer i rummeligheden i industriområderne i de forskellige dele af landet. I hovedstadsområdet er der plads til ca. 13 pct., i Vestsjællands amt til ca. 90 pct., af det eksisterende antal arbejdspladser.

I de godt 2 år, der er gået siden opgørelsen blev foretaget, er der selvfølgelig sket et forbrug af såvel bolig- som industriarealer, men samtidig er der udlagt nye byzonearealer til disse formål. Det må formodes, at forbruget og udlægget er af nogenlunde samme størrelsesorden, således at rummeligheden ikke er ændret væsentligt. Dette kan imidlertid ikke opgøres præcist, før der er gennemført en ny areal- og byggemodningsundersøgelse.

De regionale forskelle i rummeligheden indebærer, at der er et varierende behov for nye udlæg af arealer i regionplanlægningen.

Arealudlæggenes størrelse og rummelighed må også vurderes ud fra målene om en ligelig udvikling i landet og om udbygning af det ønskede bymønster.

Synspunkterne i 1975-redegørelsen om dæmpning af væksten i landets tre største byområder og om det øvrige bymønsters udvikling indebærer, at regionplanernes arealudlæg til byformål skal være forholdsvis større i de områder, som ønskes styrket og forholdsvis mindre, hvor væksten ønskes begrænset.

Resultatet af areal- og byggemodningsundersøgelsen kan ses som et bevis for den betydning, by- og landzoneloven og dens forgænger, byreguleringsloven, har haft. Princippet i disse love er, at det åbne land skal friholdes for uvedkommende bebyggelse, og at der skal være en planlægning som grundlag for al byudvikling. Dette princip er slået igennem. Selv om der er sket en meget stærk byvækst i de sidste 10-15 år, har det stort set været muligt at holde bebyggelsen i sluttede by- og sommerhusområder og at undgå en uplanlagt, spredt byvækst.

Resultatet af undersøgelsen rejser spørgsmålet om de ret store investeringer i de byggemodnede arealer. Der er byggemodnet 10.000 ha jord, hvilket skønmæssigt svarer til en investering på 4 mia kr. Disse investeringer nyttiggøres først, efterhånden som arealerne bebygges. Dette vil ske over en årrække. Det må imidlertid fortsat anses for et væsentligt middel til at dæmpe grundprisudviklingen, at der til stadighed er et tilstrækkeligt udbud af by- og byggemodnet jord. De enkelte kommuners byggemodningsaktivitet vil i fremtiden blive samordnet på grundlag af lands- og regionplanlægningen. Det vil formentlig medføre en bedre udnyttelse af investeringerne, og dermed en samlet besparelse. Samordningen vil bl. a. omfatte sektorplanerne for spildevands-, vandforsynings- og affaldsområderne, som amtskommunerne og kommunerne skal udarbejde. En egentlig samordning af byggemodningsinvesteringerne med planerne for byområdernes udvikling forudsætter imidlertid, at der i regionplanerne optages egentlige tidsfølgeplaner. I regionplanloven for

hovedstadsområdet findes allerede sådanne bestemmelser. Det må overvejes at indføre lignende regler for det øvrige land.

Regionplanlægningen.

Arbejdet med regionplanlægningen er nu kommet godt i gang i hele landet. I oktober 1975 var fristen for aflevering af de kommunale oplæg til regionplanlægningen. Arbejdet gik herefter ind i sin anden fase, der omfatter udarbejdelsen af de alternative regionplanskitser. Senest 1. oktober 1977 skal skitserne foreligge. Derefter indledes tredje fase, den offentlige debat om regionplanlægningen. Debatten strækker sig over et halvt år.

Stort set alle kommuner uden for hovedstadsområdet har afleveret oplæg til amtskommunerne om kommunens syn på regionplanlægningen. I mange tilfælde er oplæggene blevet til i et samarbejde mellem flere kommuner. Selv om loven ikke foreskriver offentlighed om oplæggene, har en del kommuner afholdt borgermøder eller har hørt særlige befolkningsgrupper.

Oplæggene er meget forskellige i form og indhold. Miljøministeriets vejledning er dog gennemgående blevet opfattet som en mindstestandard for indholdet.

De mere konkrete forslag i oplæggene vedrører typisk alene forholdene inden for kommunens egne grænser.

I mange kommuner har der foreligget en ret ny dispositionsplan og dette har i høj grad præget oplæggene. Målene for hele regionens udvikling omtales som regel kun mere generelt.

Så godt som alle kommuner angiver befolkningstilvækst som et mål eller en forudsætning. Kun undtagelsesvis diskuteres ulemperne ved en for stærk vækst. Summeres oplæggenes forudsætninger, vil man imidlertid nå til et resultat, der ligger langt over den forventede, samlede befolkningsudvikling for landet. Dette problem kan nødvendiggøre en landsplanmæssig indsats. Spørgsmålet vil blive taget op i forbindelse med udformningen af retningslinier for de endelige regionplanforslag.

Et andet gennemgående træk er målet om en decentraliseret byudvikling inden for kommunen. Der peges i denne forbindelse på den overskudskapacitet af f. eks. boliger,

veje og skoler, som ofte findes i de mindre bysamfund. Decentraliseringssynspunktet kommer også stærkt frem ved omtalen af offentlige institutioner, især sygehuse, men også politistationer, tingsteder og undervisningsinstitutioner.

I mange oplæg udtrykkes ønsket om at forbedre den kollektive trafik. Eksisterende jernbanelinier vil man bevare. Godsbanelinier ønskes igen brugt til personbefordring.

Omtalen af den rekreative udvikling indeholder en del forslag til afrunding af enkelte sommerhusområder. Oplæggene giver en næsten entydig tilslutning til det iværksatte stop for udlæg af nye sommerhusområder langs kysterne. Der peges i stedet på endags-turisme og kollektive ferieformer. I mange oplæg er der planer eller forslag om opførelse af marinaer.

Oprettelse af flere arbejdspladser nævnes i oplæggene som drivkraften for udviklingen. Der peges på udlæg af industriarealer, opførelse af industrihuse, egnsudviklingsstøtte og lokalisering af offentlige institutioner. Forslag til utraditionelle midler der kan forøge beskæftigelsesmulighederne savnes.

I mange oplæg omtales behovet for en bedre koordinering af de statslige myndigheders dispositioner i amtskommunen og behovet for en samordning mellem den statslige sektorplanlægning og regionplanlægningen.

Sammenfattende kan det siges, at de kommunale oplæg udgør et varieret og idérigt grundlag for udarbejdelsen af de alternative regionplanskitser.

Der skal nu udarbejdes alternative regionplanskitser. Grundlaget herfor er de kommunale oplæg, amtskommunernes egne synspunkter på regionernes udvikling samt de undersøgelser, analyser m. v. og sektoroplysninger, som foreligger. I regionplanarbejdet inddrages også andre regionale myndigheder, som f. eks. fredningsplanudvalgene og arbejdsmarkedsnævnene. Nævnene vil kunne bidrage med oplysninger om beskæftigelses- og arbejdsmarkedsforhold.

I enkelte amtskommuner er arbejdet så langt fremme, at der er ved at aftegne sig forslag til forskellige hovedstrukturer for regionen. I bilag 3 findes en status over regionplanlægningen uden for hovedstadsområdet.

Miljøministeriet har udsendt vejledninger og orienterings- og baggrundsmateriale til brug for udarbejdelsen af de alternative regionplanskitser. Planstyrelsen er nu ved at lægge sidste hånd på en publikation, der handler om tilrettelæggelsen af den offentlige debat om de alternative skitser. Der er påbegyndt et arbejde med at udvikle metoder og modeller, der kan belyse de samfundsøkonomiske konsekvenser af regionplanerne.

På Bornholm ventes et endeligt regionplanforslag vedtaget i februar 1977. Dette forspring i forhold til de øvrige regioner giver mulighed for at få gennemprøvet regionplanproceduren.

De alternative regionplanskitser for Bornholm blev offentliggjort 15. oktober 1975, og i maj 1976 afsluttedes den offentlige debatperiode. Den kommunale momsfond, Bornholms amtsråd og miljøministeriet har finansieret en undersøgelse af offentlighedens medvirken i regionplanlægningen på Bornholm. Miljøministeriet har taget initiativ til, at der kommer en samlet statslig stillingtagen til de fremlagte regionplanskitser.

I februar i år blev der opnået enighed om grundlaget for det videre regionplanarbejde i hovedstadsområdet. Forhandlingsresultatet er nedfældet i et brev fra miljøministeriet til Hovedstadsrådet. Regeringen finder det meget betydningsfuldt, at der er opnået enighed mellem staten og Hovedstadsrådet om grundlaget for den videre planlægning i hovedstadsområdet.

Kommuneplanlægningen.

I juni 1975 vedtog folketinget loven om kommuneplanlægning. Loven træder i kraft den 1. februar 1977. Lovens bestemmelser om kommuneplaner træder dog først i kraft ved godkendelsen af en regionplan, der omfatter kommunen.

Kommuneplaner skal indeholde rammer for lokalplanlægningen. For at fremskynde decentraliseringen blev der i loven åbnet mulighed for, at miljøministeren kan godkende dispositionsplaner og anden hidtidig planlægning som midlertidige rammer for lokalplanlægningen. Efter forhandling med kommunalbestyrelsen kan der fortages de ændringer og tilføjelser i de hidtidige planer, som er nødvendige for, at de kan anvendes

som rammer for lokalplanlægningen. Dette vil især blive nødvendigt for at bringe planer for indre byområder i overensstemmelse med hensigten i kommuneplanloven om at nedsætte de hidtidige bebyggelsestætheder.

Planstyrelsen har indledt et samarbejde med de enkelte kommuner om at tilvejebringe midlertidige rammer for lokalplanlægning. Det er målet, at samtlige kommuner ved lovens ikrafttræden selv skal have beføjelser til at udarbejde og vedtage lokalplaner. Af hensyn til det igangværende regionplanarbejde og den kommende kommuneplanlægning er det afgørende, at der ikke aftales videre rammer for byudvikling m. v., end hvad der er nødvendigt for tiden indtil der foreligger regionplaner og kommuneplaner, dvs. 6-8 år. I bedømmelsen af rummeligheden indgår bl. a. resultaterne af areal- og byggemodningsundersøgelsen.

Planstyrelsen har afholdt møder med alle landets kommuner. Styrelsen er ved at afslutte arbejdet med en vejledning om udformningen af de midlertidige rammer for lokalplanlægningen. Samarbejdet med de statslige sektormyndigheder om rammerne vil blive igangsat snarest.

Der skulle derfor være de bedste forhåbninger om, at der pr. 1. februar 1977 vil foreligge rammer for lokalplanlægningen i samtlige kommuner.

EF's Regionalfond.

I 1975 blev der fra EF's Regionalfond ydet støtte til erhvervsinvesteringer i Nordjyllands og Bornholms amtskommuner og det tidligere Thisted amt på ialt 5 mill. kr.

I 1976 vil det beløb, der står til rådighed fra fonden til det sydlige Danmark, antagelig blive ca. 15 mill. kr.

Regeringen har besluttet, at man i 1976 og 1977 som hovedregel kun vil anvende regionalfondens midler til erhvervsinvesteringer, og at man foreløbig ikke inddrager flere egnsudviklingsområder som berettigede til støtte fra regionalfonden.

Fra 1978 er støtte fra fonden betinget af, at der er udarbejdet såkaldte regionalprogrammer. Det er aftalt med EF's udvalg for regionalpolitik, at de første regionalprogrammer for det sydlige Danmark skal dække perioden 1977-79. Regionalprogram-

merne skal afleveres til udvalget ved udgangen af 1977.

Der vil være en meget tæt sammenhæng mellem programmerne og den igangværende regionplanlægning, der først forventes afsluttet i 1979-80. Udarbejdelsen af programmerne må derfor ske i nært samarbejde med de berørte amtskommuner.

V. Perspektiver for landsplanarbejdet.

I de kommende 4-5 år vil hovedvægten i landsplanarbejdet blive lagt på at udmønte de generelle mål for landsplanlægningen i en række konkrete synspunkter, som kan lægges til grund for samarbejdet med amtsrådene og Hovedstadsrådet om regionplanlægningen og med de statslige sektormyndigheder.

Sådanne mere konkrete landsplanssynspunkter vil blive fremlagt til debat, bl. a. i forbindelse med de næste års redegørelser. På grundlag af synspunkterne fastlægges normer, rammer og forudsætninger for region- og kommuneplanlægningen efter drøftelse med de berørte myndigheder og organisationer.

Det er vigtigt, at de landsplanmæssige synspunkter på regionplanlægningen bliver tilkendegivet og debatteret så tidligt som muligt, således at grundlaget for den statslige godkendelse af regionplanerne så vidt muligt kan være afklaret inden amtsrådene vedtager de endelige planforslag.

Sektorkoordinering.

Ved folketingets debat om 1975-redegørelsen fremhævede næsten alle ordførere ønskeligheden af at forstærke indsatsen for at samordne planlægningen og administrationen inden for de forskellige ministerier og styrelser med de landsplanpolitiske mål-sætninger.

Koordinering af sektorerne er da også et af de væsentligste virkemidler for landsplanlægningen. Man må søge at sikre et indholdsmæssigt, tidsmæssigt og økonomisk samspil mellem den fysiske planlægning og sektorplanlægningen med dertil knyttet anlægsvirksomhed. Mulighederne for at fremme landsplanlægningens mål er i høj grad afhængig af et sådant samspil.

Målene om en mere ligelig udvikling og om bymønstræts udvikling peger f. eks. henimod, at udbygningen af den offentlige service samordnes for at styrke bestemte egne og byer. Der må imidlertid ske en afvejning i forhold til de økonomiske rammer og de mål, som i øvrigt er fastlagt for de pågældende forvaltningsgrene. Sektorkoordinering som virkemiddel for landsplanlægningen må bedømmes ud fra denne realitet.

Udformningen af delmål for erhvervsstøtten, trafikbetjeningen, den undervisningsmæssige, sociale og sundhedsmæssige service m. v. i de egne og byer, som ud fra landsplanssynspunkter ønskes styrket, må foretages af de berørte sektormyndigheder. Delmålene må indpasses i den samlede mål-sætning for de pågældende sektors udbygning.

Samordningen vedrører først og fremmest lokaliseringsspørgsmål og dispositioner af væsentlig betydning for arealanvendelsen, dvs. de fysiske udslag af de enkelte ministeriers og styrelser virksamhed.

Samordningen omfatter således den overordnede sektorplanlægning, dvs. de langsigtede udbygningsplaner, f. eks. inden for undervisnings-, social-, sundheds- og trafiksektoren.

Den omfatter også de generelle normer og vejledninger m. v. for de pågældende sektorer, samt endelig de store statslige anlæg som f. eks. lufthavne, broanlæg, motorveje og havne.

Samordningen vil dernæst omfatte den statslige godkendelse af regionplanerne. Det drejer sig dels om den mere konkrete afvejning af de statslige arealinteresser i forhold til den arealanvendelse, som foreslås i regionplanen, dels om planernes forudsætninger om de statslige sektors udbygning. Den aftale, som er indgået med Hovedstadsrådet om grundlaget for det videre regionplanarbejde i hovedstadsregionen, hviler på en sådan samordning. I forbindelse med godkendelsen af regionplanerne for det øvrige land vil der på tilsvarende måde skulle ske en samordning.

Forudsætningen for at den statslige planlægningsvirksomhed kan koordineres er for det første, at landsplanmålene gøres så konkrete, at de kan indgå i grundlaget for sektorplanlægningen. Dette er en hovedopgave i landsplanarbejdet i de kommende år.

En anden forudsætning er, at de forskellige planlægningsenheder gensidigt og løbende informerer om den igangværende planlægning. Lands- og regionplanloven pålægger myndighederne en pligt til at give sådanne oplysninger. Et cirkulære, der nøjere præciserer, hvilke oplysninger der er behov for, er for tiden under overvejelse i miljøministeriet. Lovens hensigt er at oparbejde en tradition for informationsudveksling på et tidligt tidspunkt.

En tredje forudsætning er, at planlægningen bygger på nogenlunde de samme antagelser om f. eks. befolknings- og erhvervsudviklingen. I modsat fald vil planerne ikke kunne vurderes i sammenhæng, og mulighederne for at samordne vil blive tilsvarende begrænset.

For at fremme landsplanmålene må det overvejes at tilpasse de antagelser, der lægges til grund for planlægningen, til de landsplanpolitiske mål. Det vil indebære, at synspunkterne om dæmpning af væksten i de tre største byområder i landet og om det øvrige bymønsters udvikling må få konsekvenser for de forudsætninger om befolkningsudviklingen m.v., som lægges til grund for region- og sektorplanlægningen. Det må overvejes, hvorledes disse synspunkter kan tilgodeses ved udarbejdelse af datamateria-

let. Dette forudsætter bl. a. en videreudvikling af de metoder, der anvendes ved udarbejdelse af fremskrivninger af befolkning, erhverv osv.

Lokaliseringsvejledning.

I 1975-redegørelsen blev spørgsmålet om etablering af en lokaliseringsvejledning for erhvervsvirksomheder omtalt. Formålet med en sådan vejledning er at skabe et bedre grundlag for virksomhedernes overvejelser om placering uden for de traditionelle storbyområder.

Et udvalg, der skal fremkomme med forslag til den nærmere udformning af ordningen, er netop nedsat.

I udvalget er såvel industrien og lønmodtagerne som de kommunale organisationer og de statslige myndigheder, der berøres af lokaliseringsvejledningen, repræsenteret.

Udvalget skal overveje, hvilke virksomheder og institutioner der skal modtage vejledning, og hvilke oplysninger det vil være nødvendigt for planstyrelsen at være i besiddelse af for at kunne varetage ordningen. Udvalget skal også overveje, hvorledes man sikrer sig, at vejledningen gives på et så tidligt tidspunkt som muligt i virksomhedernes lokaliseringsovervejelser.

BILAG

INDHOLD:

BILAG 1

<i>Nogle regionale hovedtal</i>	2145
Befolkningsudviklingen i amtskommuner 1975	2147
Nettovandringerne fordelt på amtskommuner i årene fra 1971 til 1975	2151
Udviklingen i arbejdsstyrken i amtskommuner fra 1972 til 1975	2155
Udviklingen i kvindernes erhvervsfrekvens i amtskommuner fra 1972 til 1975	2158
Arbejdsløshed blandt de forsikrede i amtskommuner 1975	2163
Arbejdsløshedsprocenten for mænd og kvinder i amtskommuner fra 1973 til 1975	2167
Hovederhvervenes andele af den samlede arbejdsstyrke i amtskommuner oktober 1975	2171
Udviklingen i hovederhvervenes andele af den samlede arbejdsstyrke i amtskommuner fra 1972 til 1975	2175
Udviklingen i boligbestanden i amtskommuner 1975	2179
Fuldført boligbyggeri i amtskommuner fra 1971 til 1975	2183
Fuldførte sommerhuse i amtskommuner fra 1970 til 1975	2187
Fuldført erhvervsbyggeri i amtskommuner fra 1971 til 1975	2191
Industriinvesteringer i amtskommuner som gennemsnit af 1973 og 1974	2195
Offentlige investeringer i amtskommuner i finansåret 1974-75	2199

BILAG 2

<i>Resultater fra areal- og byggemodningsundersøgelsen</i>	2205
Boligrummelighed i byzoner i amtskommuner 1. januar 1974	2207
Byzoner udlagt til industri og håndværk i amtskommuner 1. januar 1974	2211
Arealer udlagt til sommerhusbebyggelse i amtskommuner 1. januar 1974	2215

BILAG 3

<i>Status for regionplanarbejdet udenfor hovedstadsområdet pr. 31. marts 1976</i>	2221
---	------

Bilag 1.*Nogle regionale hovedtal*

Befolkningsudviklingen i amtskommuner 1975.

Kortet angiver dels den totale befolkning fordelt på regioner, dels befolkningstilvæksten i 1975 udtrykt i procent af den totale befolkning.

Pr. 1. januar 1976 var Danmarks samlede befolkningstal 5.065.310. Befolkningen steg i 1975 med ca. 11.000 personer, hvilket svarer til en stigning på 0,22 pct. Til sammenligning var befolkningstilvæksten i perioden fra 1. januar 1971 til 1. januar 1974 på 0,65 pct. pr. år, medens tilvæksten faldt til 0,25 pct. i 1974. Den nedgang i befolkningstilvæksten, der satte ind i 1974, er således fortsat i 1975.

Nedgangen i befolkningstilvæksten skyldes primært, at den nettoindvandring, Danmark oplevede i begyndelsen af 1970-erne, i 1974 og 1975 ændredes til en nettoudvandring, jfr. kort 1.2. Endvidere faldt fødselsoverskuddet i perioden 1973-75 med ca. 2.500 personer årligt.

Ser man på befolkningsudviklingen inden for de enkelte regioner, kan der i 1975 konstateres store variationer. Kun Hovedstadsregionen har haft en tilbagegang i befolkningstal, svarende til 0,25 pct. Ringkøbing amtskommune har med 0,91 pct. haft den største procentvise tilvækst. Vejle amtskommune har som den eneste region udenfor hovedstadsområdet haft en befolknings-tilvækst under landsgennemsnittet.

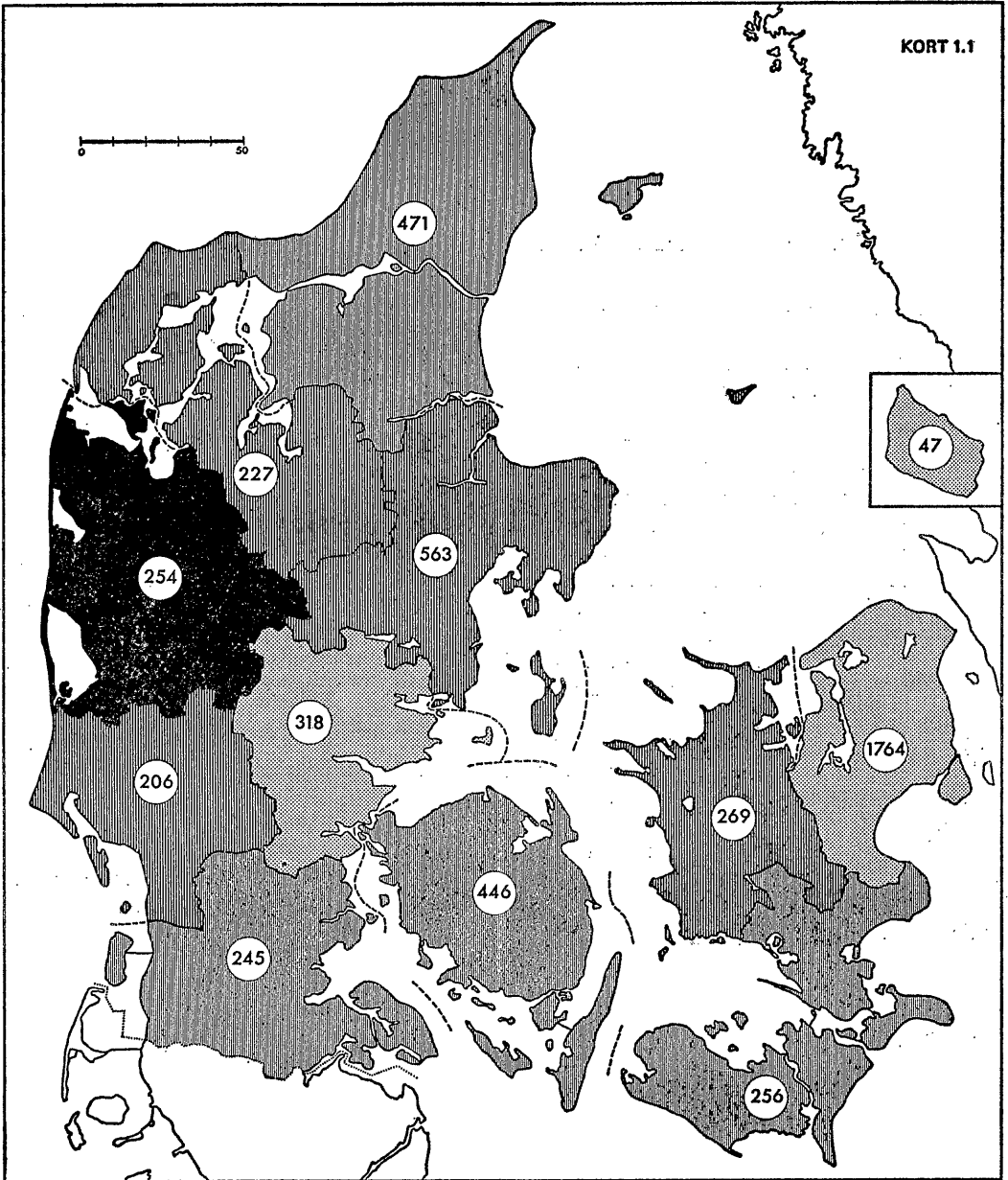
Den fortsatte tilbagegang i Hovedstadsregionen sammenholdt med, at de jyske amts-

kommuner — excl. Vejle amtskommune — som helhed viser tendens til at modtage en større andel af landets samlede befolknings-tilvækst, er bemærkelsesværdig. Den udvikling, der satte ind i begyndelsen af 1970-erne, er fortsat. Hovedstadsregionens andel af landets samlede befolkningstilvækst er fortsat faldende, og en tilsvarende øget befolkningstilvækst gør sig gældende i de øvrige regioner. Der er således ikke i 1975 sket forskydninger i befolkningsudviklingen, der peger i retning af, at Hovedstadsregionen vil blive et tilvandringsområde, hvilket man med de tidligere erfaringer fra perioder med stor ledighed kunne have forventet.

Tabellen viser befolkningsudviklingen i 1975 i absolutte tal.

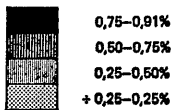
Hovedstadsregionen	÷ 4.395
Vestsjælland	1.491
Storstrøm	694
Bornholm	109
Fyn	1.308
Sønderjylland	910
Ribe	1.331
Vejle	679
Ringkøbing	2.238
Århus	2.916
Viborg	1.352
Nordjylland	2.224
<hr/>	<hr/>
Hele landet	10.903

Kilde: Statistiske Efterretninger 1975:77 og 1976:2, samt materiale i planstyrelsen.

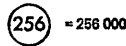

BEFOLKNINGSUDVIKLINGEN I AMTSKOMMUNER 1975

DEN PROCENTVISE BEFOLKNINGSTILVÆKST I 1975

FOLKETALLET 1. JANUAR 1976 I TUSINDER

LANDSGENNEMSNIT 0,22%

HELE LANDET 5 065 310

PLANSTYRELSEN MARTS 1976

Nettovandringer fordelt på amtskommuner i årene fra 1971 til 1975.

Kortet viser nettovandringerne — dvs. tilflytning minus fraflytning — fordelt på regioner i perioden 1971-75. Der er medtaget såvel indenlandske som udenlandske vandring.

Af landstallene, som er vist i kortets øverste højre hjørne, fremgår det, at Danmark efter en periode med en stigende årlig *nettoindvandring*, der nåede sit højdepunkt med 12.000 personer i 1973, i 1974 oplevede en *nettoudvandring* på ca. 6.600 personer. Denne udvikling er fortsat, idet nettoudvandringen i 1975 er steget til ca. 8.700 personer. Udvandringen har præget flyttemønstret over hele landet, og samtlige amtskommuner havde nettoudvandring i 1975.

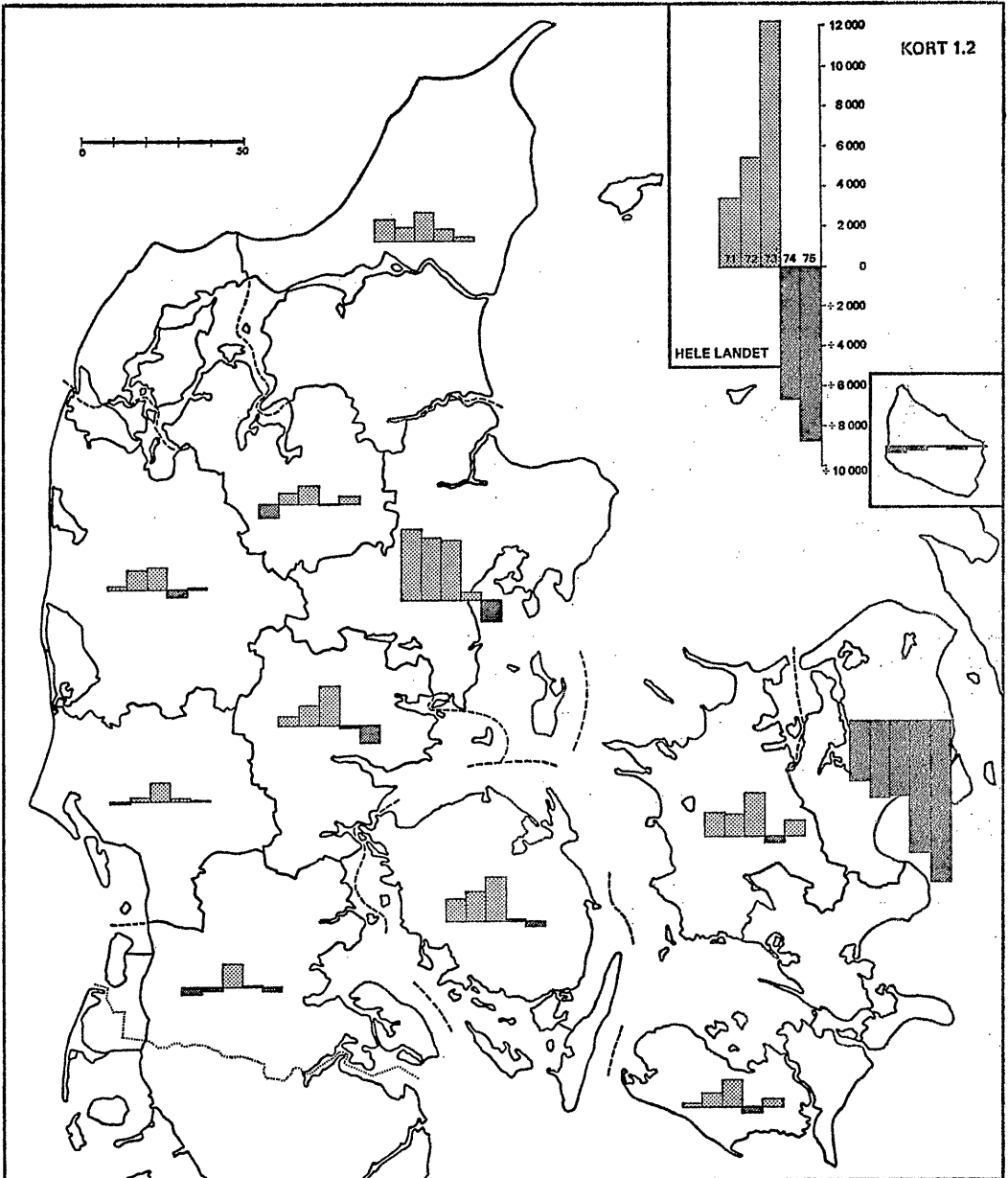
I perioden 1971-75 er der sket en stigende nettofraflytning fra Hovedstadsregionen, fra ca. 3.000 personer i 1971 til ca. 8.000 personer i 1975. Efter 1973 er en stigende del af fraflytningen gået til udlandet. Hovedstadsregionen tegnede sig i 1974 og 1975 for henholdsvis 42 pct. og 55 pct. af den samlede nettoudvandring.

Den stærke stigning i Hovedstadsregionens nettovandring til udlandet er til dels blevet modvirket af et fald i de indenlandske nettofraflytninger. Dog kan der i 1974 og 1975 fortsat konstateres en nettovandring fra Hovedstadsregionen til det øvrige land, på henholdsvis ca. 3.800 og 3.300 personer.

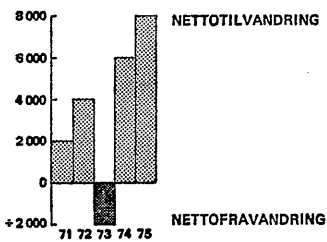
Nettovandringen fra Hovedstadsregionen til Jylland var i perioden 1971-73 årligt på ca. 4.500 personer. I 1974 og 1975 er nettovandringen faldet til henholdsvis ca. 2.300 personer og 800 personer. Den væsentligste del af den indenlandske nettoflytning fra Hovedstadsregionen er i 1975 gået til Vestsjælland og Storstrøms amtskommuner.

Efter en periode med nettotilflytning har Jylland som helhed i 1975 haft en nettofraflytning på ca. 1.500 personer. Dette skyldes, at nettovandringerne til udlandet i 1975 har været større end den indenlandske nettotilflytning. Udvandringen har især gjort sig gældende i Århus amtskommune.

Kilde: Materiale i planstyrelsen.

NETTOVANDRINGERNE I AMTSKOMMUNER I ÅRENE FRA 1971 TIL 1975

Udviklingen i arbejdsstyrken i amtskommuner fra 1972 til 1975.

Kortet viser den totale arbejdsstyrke den 29. oktober 1975 fordelt på regioner. Endvidere angiver kortets skravering tilvæksten i arbejdsstyrken fra 1972 til 1975 i procent af arbejdsstyrken i 1972.

Arbejdsstyrken eller udbudet af arbejdskraft omfatter alle personer i alderen 15-74 år, der udfører heltids- eller deltidsarbejde, herunder personer, der er midlertidigt fraværende på grund af sygdom, ferie, militærtjeneste m. v. samt de arbejdsløse.

Landets samlede arbejdsstyrke er fra 1972 til 1975 steget med ca. 61.500 personer til 2.485.000 personer, hvilket svarer til en stigning på 2,5 pct.

Tilvæksten i arbejdsstyrken udviser store regionale variationer. Ribe, Århus og Viborg amtskommuner har haft den betydeligste tilvækst på over 4,5 pct. Bornholm, Fyn, Sønderjylland, Vejle, Ringkøbing og Nordjyllands amtskommuner har haft en tilvækst på mellem 3,0 pct. og 4,5 pct., medens Vestsjælland og Storstrøms amtskommuner har haft en tilvækst svarende til henholdsvis 2,9 pct. og 2,3 pct. Hovedstads-

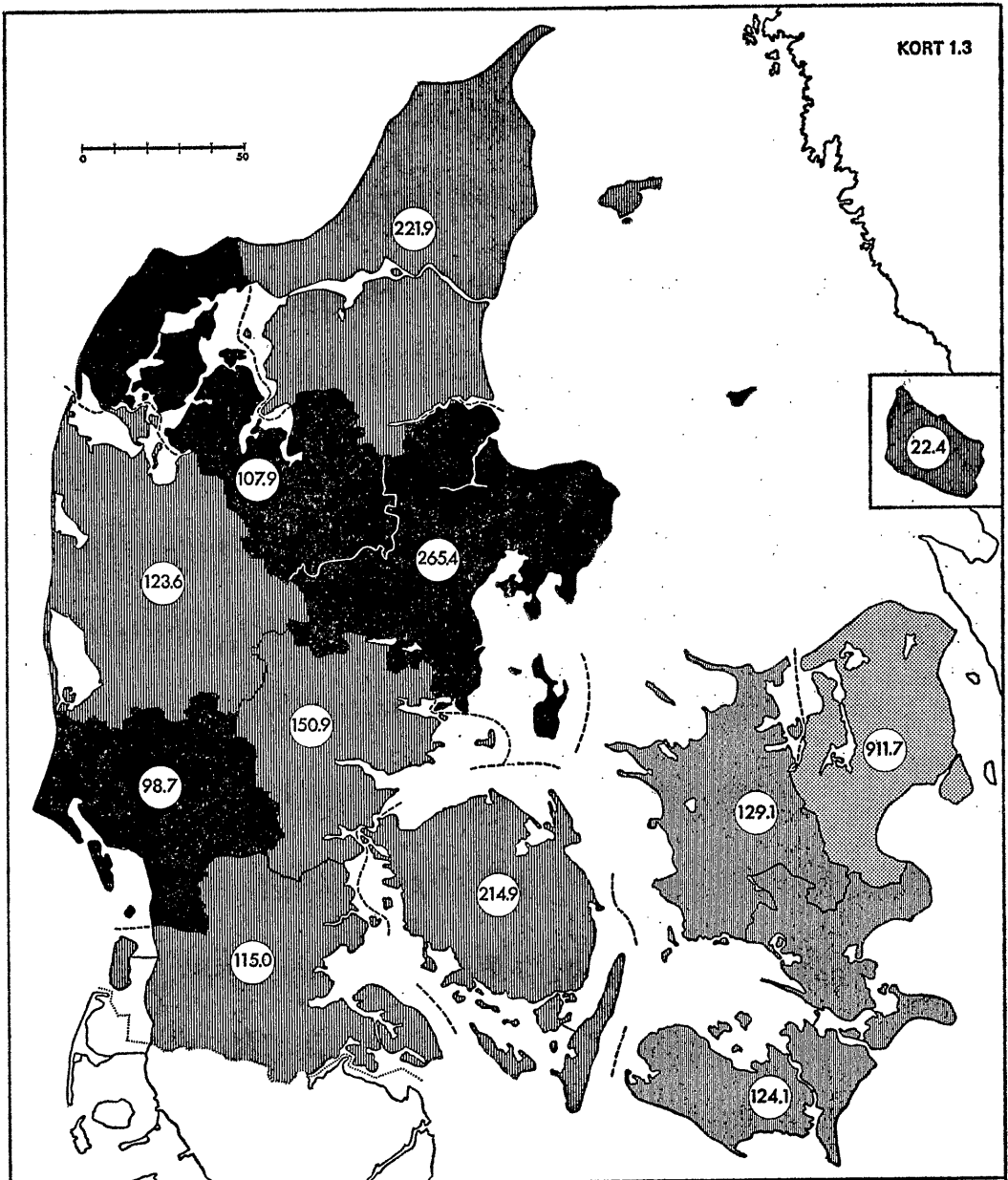
regionen har kun haft en mindre tilvækst, svarende til 0,2 pct.

Generelt er det de jyske amtskommuner, der har haft en betydelig tilvækst i arbejdsstyrken. Der kan her konstateres en stigning på ca. 45.500 personer, svarende til 74 pct. af den samlede tilvækst i perioden fra 1972 til 1975.

Tabellen viser tilvæksten i arbejdsstyrken fra 1972 til 1975 i absolutte tal:

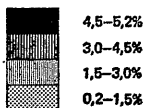
Hovedstadsregionen	1.725
Vestsjælland	3.592
Storstrøm	2.783
Bornholm	814
Fyn	6.993
Sønderjylland	4.857
Ribe	4.875
Vejle	5.357
Ringkøbing	4.777
Århus	11.568
Viborg	5.076
Nordjylland	9.026
<hr/> Hele landet	<hr/> 61.444

Kilde: Materiale i planstyrelsen.

UDVIKLINGEN I ARBEJDSSTYRKEN I AMTSKOMMUNER FRA 1972 TIL 1975

DEN PROCENTVISE TILVÆKST I
ARBEJDSSTYRKEN FRA 1972 TIL 1975

ARBEJDSSTYRKEN I TUSINDER OKTOBER 1975

(124.1) = 124 100

Udviklingen i kvindernes erhvervsfrekvens i amtskommuner fra 1972 til 1975.

Erhvervsfrekvensen er en beregningsstørrelse, der angiver antallet af erhvervsbeskæftigede inden for en gruppe i forhold til den totale folkemængde inden for samme gruppe.

Udviklingen i kvindernes erhvervsfrekvens på landsniveau, som er angivet i kortets øverste højre hjørne, viser en stigende tendens. Fra 1972 til 1975 er landsgennemsnittet steget fra 53,5 pct. til 55,4 pct. Det må dog bemærkes, at stigningstakten er faldet noget fra 1974 til 1975.

Stigningen i erhvervsfrekvensen sammenholdt med udviklingen i befolkningen viser, at udbudet af kvindelig arbejdskraft er steget med ca. 49.600 personer fra 1972 til 1975, hvilket svarer til en årlig stigning på 1,7 pct.

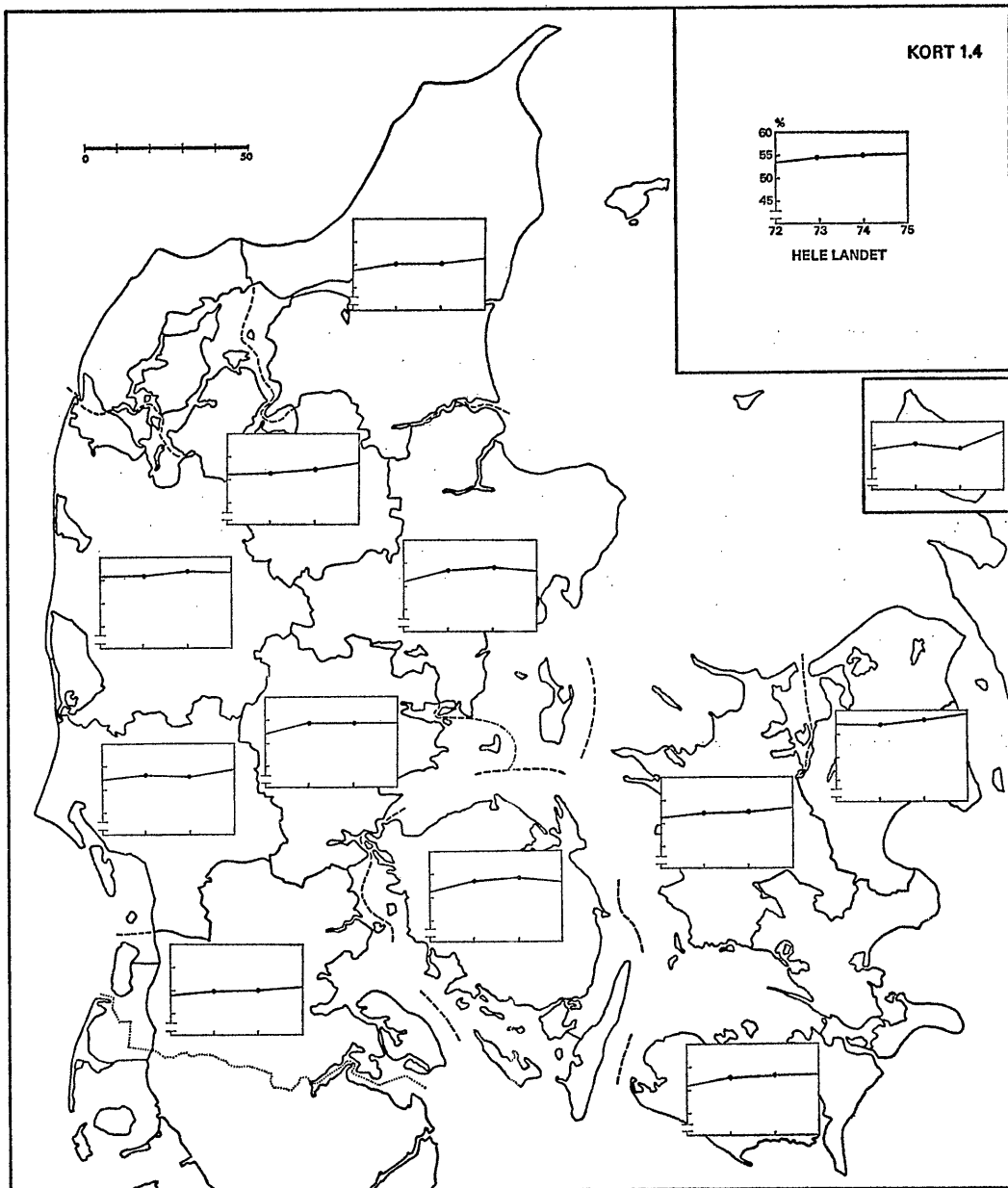
Stigningen i kvindernes erhvervsfrekvens har gjort sig gældende i samtlige regioner i landet, men med varierende styrke. Væksten i antallet af kvinder i arbejdsstyrken har medført, at de regionale forskelle i kvindernes erhvervsfrekvens er blevet formindsket i perioden.

I hele perioden fra 1972 til 1975 lå kvindernes erhvervsfrekvens højest i Hovedstadsregionen og Ringkøbing amtskommune, i 1975 henholdsvis 58,9 pct. og 56,6 pct. Sønderjyllands og Nordjyllands amtskommuner havde i hele perioden de laveste frekvenser, henholdsvis 50,9 pct. og 51,3 pct. i 1975.

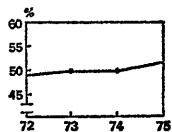
Kilde: Regionplanorientering nr. 2, samt materiale i planstyrelsen.

Skriftlig redegørelse om landsplanlægningen.

UDVIKLINGEN I KVINDERNES ERHVERVSFREKVENS I AMTSKOMMUNER FRA 1972 TIL 1975

Arbejdsløshed blandt de forsikrede i amtskommuner 1975.

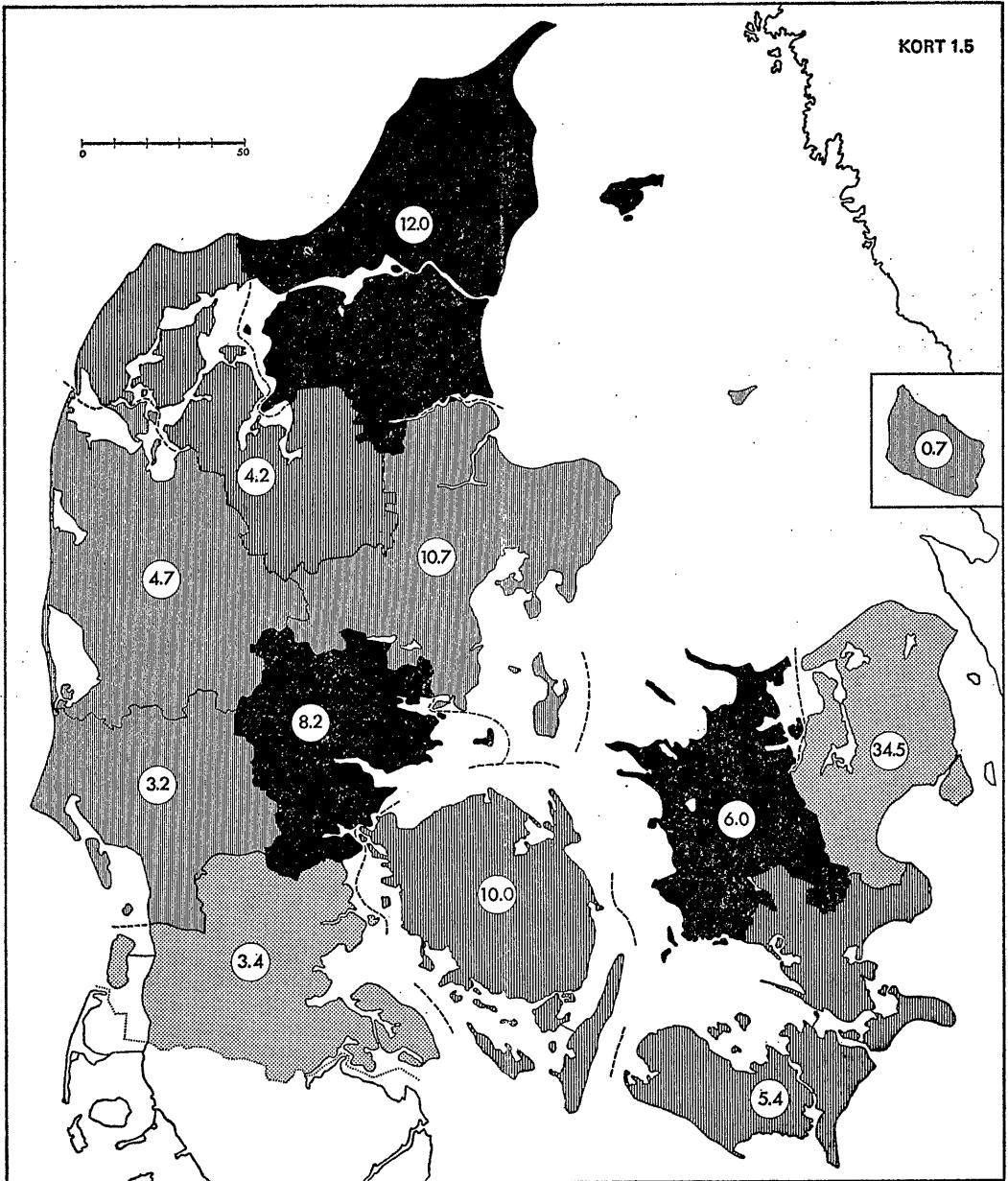
Kortet viser den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent og antal arbejdsløse blandt fuldtidsforsikrede for de enkelte amtskommuner i 1975. De ikke-arbejdsløshedsforsikrede, der er tilmeldt arbejdsformidlingskontorerne, er således ikke medtaget. Det gennemsnitlige antal ledige inden for denne gruppe udgjorde i 1975 23.600 personer.

På landsbasis var der i 1975 ca. 103.000 arbejdsløse fuldtidsforsikrede arbejdsløsheds-kassemedlemmer, svarende til 11,2 pct.

Det ses, at Vestsjællands, Vejle og Nord-

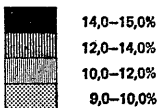
jyllands amtskommuner er hårdest ramt med en ledighed på over 14 pct. Hovedstadsregionen og Sønderjylland er relativt bedre stillet, idet arbejdsløsheden her ligger på ca. 9 pct. Der er således en forskel på 5-6 procentpoint mellem de nævnte regioner. Dette svarer til, at andelen af arbejdsstyrken, der er uden beskæftigelse, ligger 50-60 pct. højere i de hårdest ramte amtskommuner i forhold til amtskommunerne med den laveste arbejdsløshed.

Kilde: Materiale i planstyrelsen.

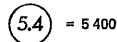

ARBEJDSLØSHED BLANDT DE FORSIKREDE I AMTSKOMMUNER 1975

LEDIGHEDSPROCENTEN

ANTAL LEDIGE I TUSINDER

LANDSGENNEMSNIT 11,2%

HELE LANDET 103 120

PLANSTYRELSEN MARTS 1976

Arbejdsløshedsprocenten for mænd og kvinder i amtskommuner fra 1973 til 1975.

Kortet viser den kvartalsvise udvikling i ledigheden for henholdsvis mænd og kvinder i årene 1973 til 1975.

Ledigheden er fra 1973 til 1975 femdoblet for kvinder og firedoblet for mænd. Da udgangsniveauet var nogenlunde det samme, er kvinderne ramt relativt hårdere end mændene, men denne forskel har først manifesteret sig i 1975.

Kortet viser, at arbejdsløshedsprocenten for mænd ligger over landsgennemsnittet i Vejle, Vestsjællands, Viborg og Nordjyllands amtskommune. Vejle amtskommune lå i 1973 lavt, men i 1975 var det et af de hårdest ramte områder. I sommerkvartalerne er der dog en tendens til udligning for Viborg og Nordjyllands vedkommende, hvilket kan skyldes sæsonarbejde i landbruget og turisterhvervet.

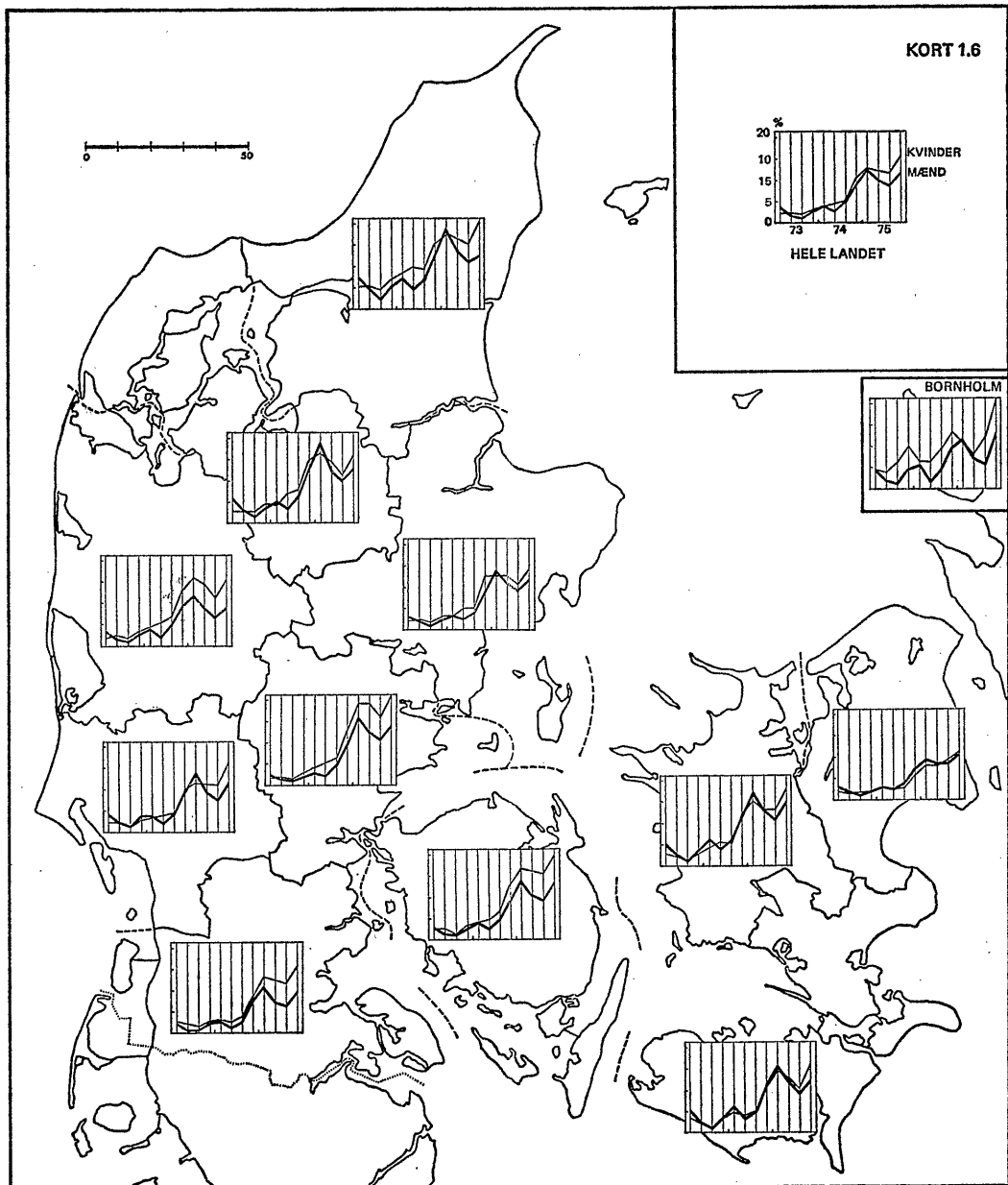
Ledigheden blandt kvinder var i 1974 og 1975 5-6 procentpoint højere i Nordjyllands amtskommune end landsgennemsnittet og ca. dobbelt så stor som i Hovedstadsregionen. I Vestsjællands amtskommune lå arbejdsløsheden ligeledes over landsgennemsnittet.

I Ringkøbing og Viborg amtskommuner skete der en stærk stigning i 4. kvartal af 1974, men mod slutningen af 1975 har niveauet igen nærmet sig landsgennemsnittet. Fyns og Vejles amtskommuner, der i 1973 og begyndelsen af 1974 lå på landsgennemsnittet, fik i 1975 en kraftigt stigende ledighed, således at ledigheden i 1975 generelt lå 4-6 procentpoint højere end i landet som helhed.

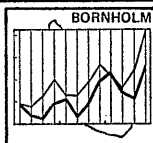
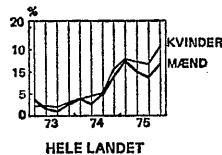
Med en ledighed på 9 pct. blandt fuldtidsforsikrede mænd og kvinder lå Hovedstadsregionen i 1975 klart under landsgennemsnittet.

I Hovedstadsregionen har arbejdsløsheden for kvinder op til 3. kvartal af 1975 ligget under mændenes. Der er dog ingen markant forskel. I Fyns, Sønderjyllands, Vejle, Ringkøbing og Nordjyllands amtskommuner er ledigheden for kvinder steget først og mest. Kvinderne er ved udgangen af 1975 i alle amtskommuner ramt hårdst af arbejdsløsheden. For 4. kvartal af 1975 har kvinderne en arbejdsløshedsprocent, der ligger 4 procentpoint højere end mændenes.

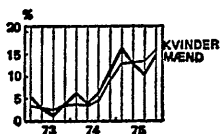
Kilde: Statistiske meddelelser 1974:6 og 1975:5, og materiale i planstyrelsen.

KORT 1.6

ARBEJDSLØSHEDSPROCENTEN FOR MÆND OG KVINDER I AMTSKOMMUNER FRA 1973 TIL 1975

Hovederhvervenes andele af den samlede arbejdsstyrke i amtskommuner oktober 1975.

Kortet viser, hvor stor en andel af den samlede arbejdsstyrke, der er beskæftiget i de 7 hovederhvervsgrupper. Landsgennemsnittet er vist i kortets øverste højre hjørne.

Det ses, at i Storstrøms, Sønderjyllands, Ribe, Ringkøbing, Viborg, Nordjyllands og Bornholms amtskommuner er en forholdsvis stor andel af arbejdsstyrken beskæftiget ved *landbrug og fiskeri*. Viborg og Ringkøbing amtskommuner ligger højest med henholdsvis 21,6 pct. og 19,2 pct. af arbejdsstyrken mod et landsgennemsnit på 9,4 pct. Hovedstadsregionen ligger lavest med 1,6 pct. og er sammen med Århus amtskommune, hvor andelen er på 8,9 pct., de eneste regioner, der ligger under landsgennemsnittet.

En forholdsvis stor andel af arbejdsstyrken i Vejle og Fyns amtskommuner er beskæftiget i *fremstillingsvirksomhed*, henholdsvis 31,7 pct. og 29,7 pct. sammenholdt med et landsgennemsnit på 25,9 pct. Bornholm amtskommune har det relativt laveste antal beskæftigede inden for fremstillingsvirksomhed svarende til en andel på 18,9 pct.

Andelen af beskæftigede inden for *bygge- og anlægsvirksomhed* er på landsniveau 8,3

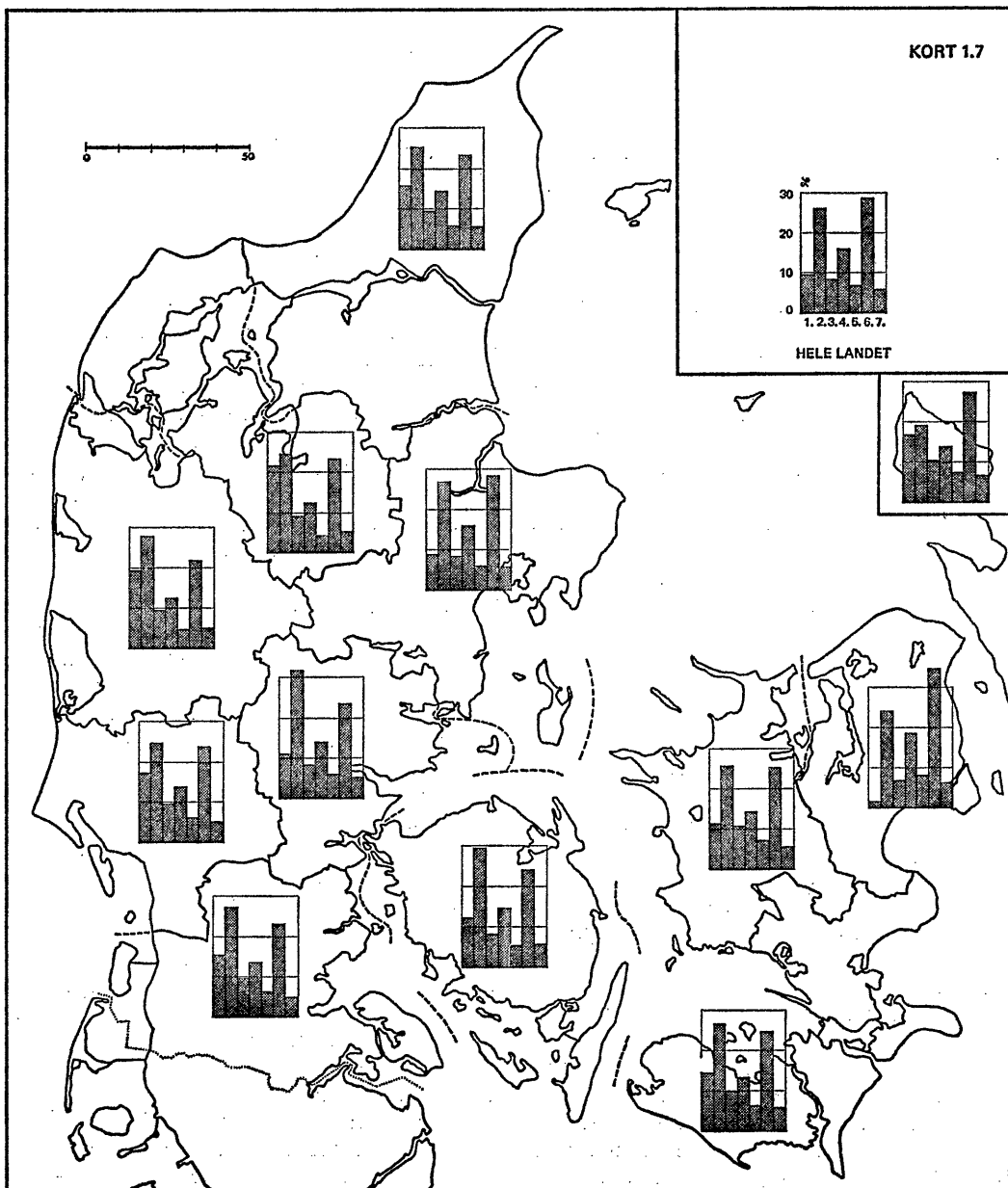
pct. Vestsjælland og Bornholms amtskommuner har en forholdsvis stor andel af arbejdsstyrken beskæftiget i bygge- og anlægsvirksomhed, henholdsvis 10,8 pct. og 10,3 pct., medens Hovedstadsregionen har den laveste andel på 6,7 pct.

Andelen af beskæftigede inden for *handel og omsætning* er forholdsvis høj i Hovedstadsregionen og i Århus amtskommune. I landets øvrige regioner ligger andelen under landsgennemsnittet, der er på 15,7 pct.

Andelen af beskæftigede ved *transport* er på landsniveau 6,7 pct. og varierer regionalt fra 4,2 pct. i Viborg amtskommune til 8,1 pct. i Hovedstadsregionen.

Servicesektoren, herunder både private servicevirksomheder og offentlige institutioner samt administration, beskæftiger en forholdsvis stor andel af arbejdsstyrken i Hovedstadsregionen, nemlig 41 pct. mod et landsgennemsnit på 34,0 pct. Århus amtskommune er med 34,2 pct. beskæftigede i servicesektoren den eneste region uden for Hovedstadsområdet, der ligger over landsgennemsnittet. I de øvrige regioner er andelen mindre end landsgennemsnittet. Lavest ligger Ringkøbing amtskommune med 26,6 pct.

Kilde: Materiale i planstyrelsen.

HOVEDERHVERVENES ANDELE AF DEN SAMLÆDE ARBEJDSSTYRKE I AMTSKOMMUNER OKTOBER 1975

1. LANDBRUG, FISKERI M.V.
2. FREMSTILLINGSVIRKSOMHED M.V.
3. BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED
4. HANDEL OG OMSÆTNING
5. TRANSPORTVIRKSOMHED
6. OFFENTLIG ADMINISTRATION, UNDERVISNING, SOCIAL- OG SUNDHEDSVÆSEN OG LIBERALE ERHVERV
7. FØRSKELLIG SERVICEVIRKSOMHED

Udviklingen i hovederhvervenes andele af den samlede arbejdsstyrke i amtskommuner fra 1972 til 1975.

Kortets søjlediagrammer viser de regionale ændringer fra 1972 til 1975 i de syv hovederhvervs andele af den samlede arbejdsstyrke.

Udviklingen på landsniveau, som ses i kortets øverste højre hjørne viser en stigning på 2,8 pct. i den andel af arbejdsstyrken, der er beskæftiget inden for offentlig administration og liberale erhverv. De øvrige erhvervskategoriernes andele er faldende. Mest markant er faldet på 1,5 pct. i andelen af beskæftigede ved fremstillingsvirksomhed.

Udbygningen af *serviceerhvervene* er væsentlig for beskæftigelsen og har stor betydning for lokalisering af nye virksomheder. På landsniveau har der i perioden 1972-1975 været en stigning i servicebeskæftigelsen (offentlig administration, liberale erhverv og forskellig service) pr. 1.000 indbyggere fra 150 til 164. Dette svarer til en stigning på 79.000 personer, således at der i 1975 var 830.000 beskæftigede i serviceerhvervene.

Den regionale udyikling i serviceerhvervene viser, at Hovedstadsregionen og Århus amtskommune stadig har flest beskæftigede i serviceerhvervene pr. 1.000 indbyggere. Hovedstadsregionen ligger 50 pct. over gennemsnittet for det øvrige land og har sammen med Bornholm haft den største stigning.

Sønderjylland og Ringkøbing amtskommuner har stadig det laveste antal beskæftigede pr. 1.000 indbyggere i serviceerhvervene med 128. Sønderjylland har sammen med Nordjyllands amtskommune haft den laveste stigning i andelen af beskæftigede i serviceerhvervene.

Udenfor Hovedstadsregionen er det gennemsnitlige antal beskæftigede i serviceerhvervene pr. 1.000 indbyggere 140. Samtlige regioner i Jylland bortset fra Århus amtskommune ligger under dette niveau. Fyns amtskommune ligger omkring gennemsnittet, medens de øvrige regioner ligger over.

Den anden dominerende erhvervsgruppe er *fremstillingsvirksomhed*. Her viser udviklingen på landsniveau et fald på 20.000 personer fra 1972 til 1975, således at der i 1975 var 633.000 beskæftigede i fremstillingsvirksomhed.

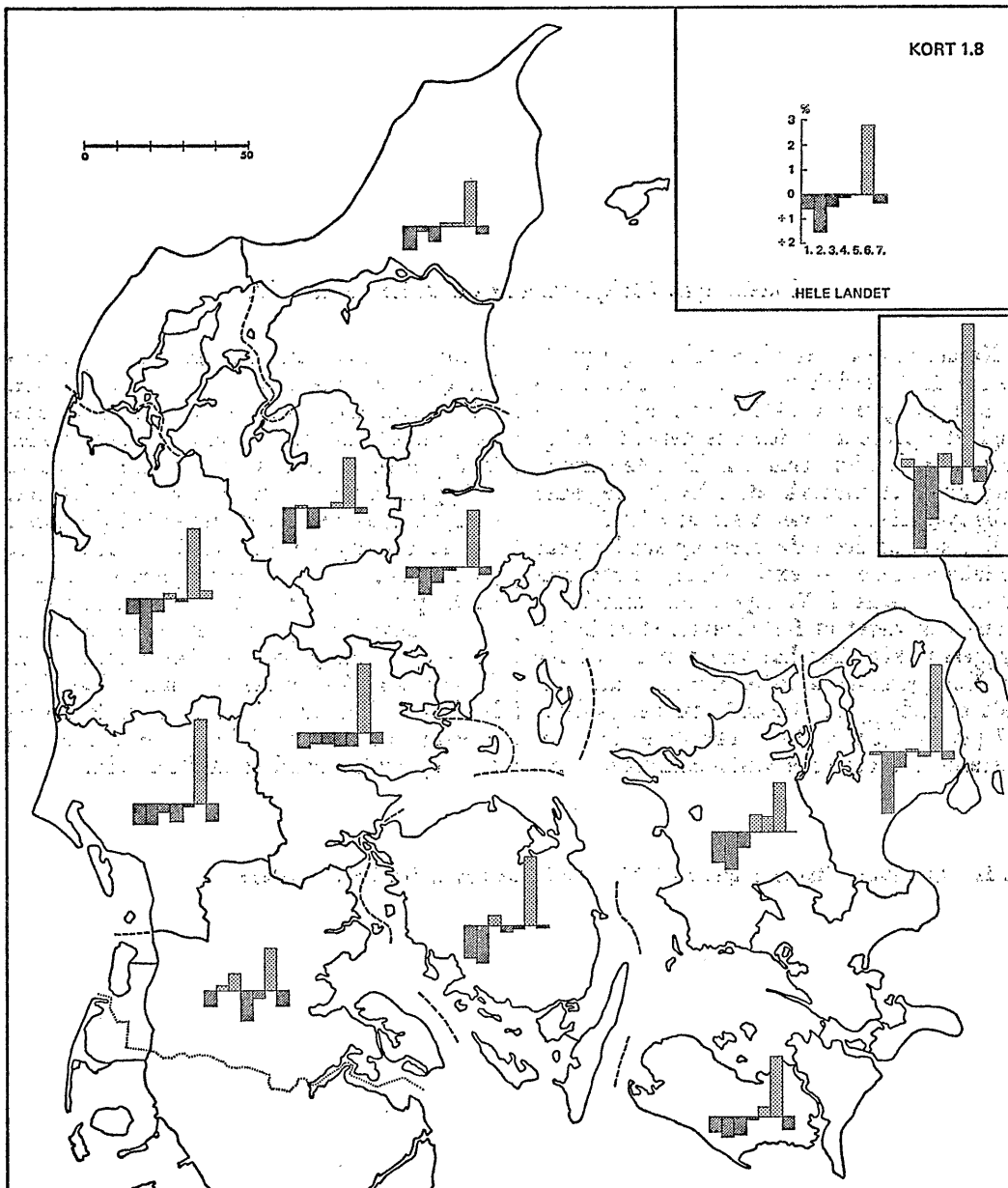
Udviklingen i fremstillingsvirksomhederens andel af den samlede arbejdsstyrke viser et fald for samtlige regioners vedkommende, bortset fra Sønderjylland og Viborg amtskommuner. Faldet er størst i Hovedstadsregionen samt i Bornholm og Ringkøbing amtskommuner.

Ser man på den relative fordeling af antal beskæftigede i fremstillingsvirksomhed er Hovedstadsregionen stadig helt dominerende med knap 34 pct. Udviklingen fra 1972 til 1975 i absolutte tal viser, at antal beskæftigede i fremstillingsvirksomhed i Hovedstadsregionen er faldet med ca. 23.000 personer, medens øerne i øvrigt viser et mindre fald. Modsat har samtlige regioner i Jylland haft et stigende antal beskæftigede i fremstillingsvirksomhed, bortset fra Ringkøbing amtskommune.

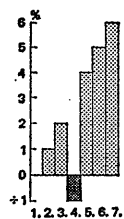
I den betragtede 3 års-periode har udviklingen inden for beskæftigelsen i fremstillingsvirksomhed således vist, at der er en tendens til at fremstillingsvirksomhederne flytter mod vest.

Skriftlig redegørelse om landsplanlægningen.

UDVIKLINGEN I HOVEDERHVERVENES ANDELE AF DEN SAMLEDE ARBEJDSSTYRKE I AMTSKOMMUNER FRA 1972 TIL 1975

1. LANDBRUG, FISKERI M.V.
2. FREMSTILLINGSVIRKSOMHED M.V.
3. BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED
4. HANDEL OG OMSÆTNING
5. TRANSPORTVIRKSOMHED
6. OFFENTLIG ADMINISTRATION, UNDERVISNING, SOCIAL- OG SUNDHEDSVÆSEN OG LIBERALE ERHVERV
7. FORSKELLIG SERVICEVIRKSOMHED

Udviklingen i boligbestanden i amtskommuner 1975.

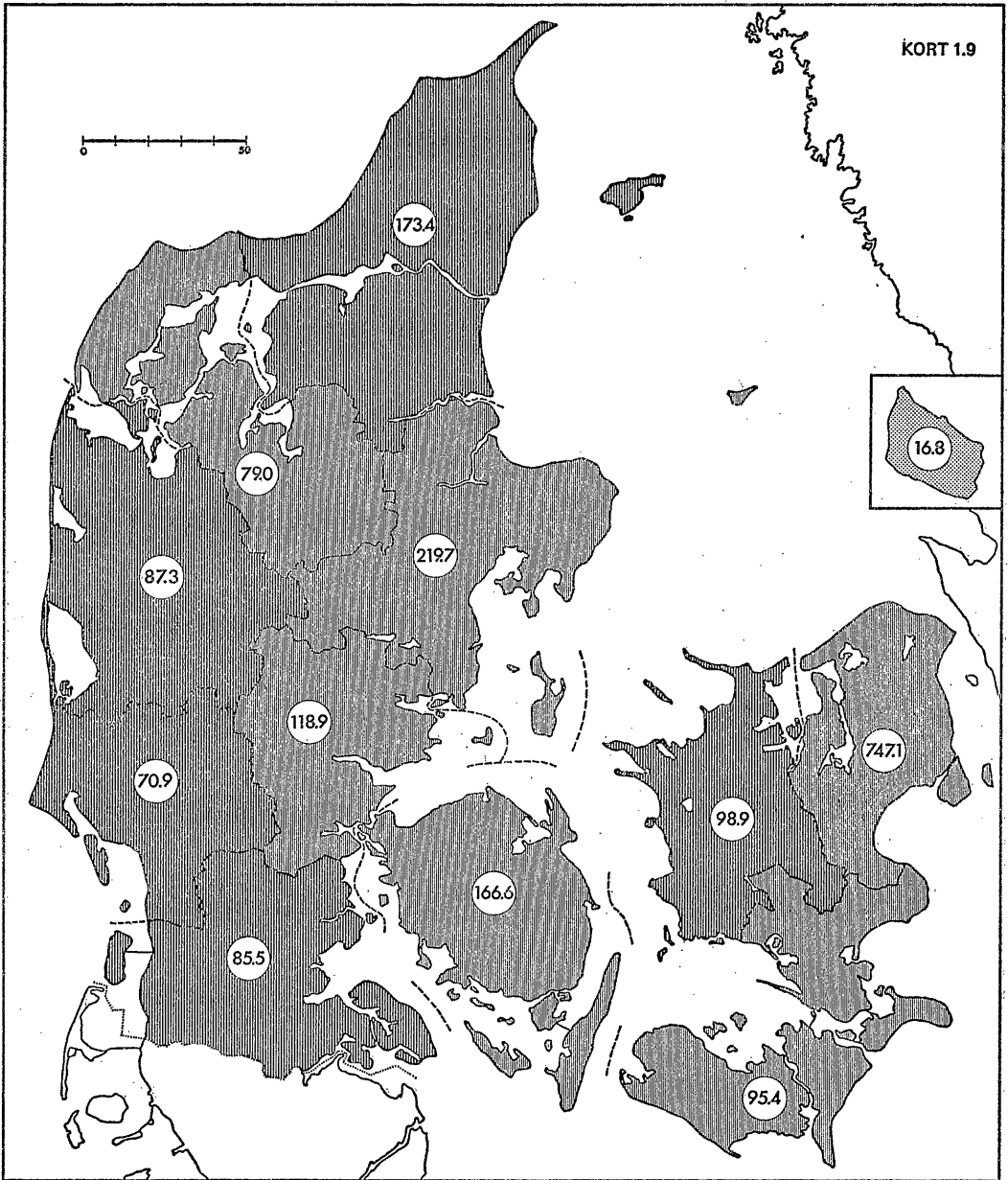
Kortet viser det totale antal boliger pr. 1. januar 1975 fordelt på regioner. Endvidere er boligbyggeriet i 1975 (antal lejligheder) angivet i procent af den eksisterende boligbestand inden for regionen. Kortets skravering giver et indtryk af, i hvilke regioner boligbyggeriet har været størst i 1975.

Det ses, at der i de vest- og sønderjyske amtskommuner — excl. Viborg amtskommune — samt i Vestsjællands amtskommune har været et forholdsvist stort boligbyggeri i 1975. Det har været størst i Ribe og Nordjyllands amtskommuner, der har haft et nybyggeri svarende til henholdsvis 2,7 pct. og 2,5 pct. af den eksisterende boligbestand. De østjyske amtskommuner samt

Viborg og Fyns amtskommuner ligger omkring landsgennemsnittet, der er på 1,8 pct. I hovedstadsregionen og i Storstrøms amtskommune har nybyggeriet ligget under landsgennemsnittet, idet der har været et nybyggeri svarende til henholdsvis 1,4 pct. og 1,3 pct. af den eksisterende boligbestand. Det laveste nybyggeri i 1975 er konstateret på Bornholm, med et boligbyggeri svarende til 0,9 pct. af den eksisterende boligmasse.

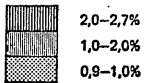
Det hovedindtryk kortet giver er at de vest- og sønderjyske amtskommuner, excl. Viborg amtskommune — samt Vestsjællands amtskommune har haft en forholdsmæssig stor byggeaktivitet i modsætning til Øst- og Sydsjælland samt Bornholm.

Kilde: Statistiske Efterretninger 1975:77 og 76:2, samt materiale i planstyrelsen.

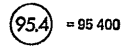

UDVIKLINGEN I BOLIGBESTANDEN I AMTSKOMMUNER 1975

DEN PROCENTVISE BOLIGTILVÆKST I 1975

BOLIGBESTANDEN 1. JANUAR 1975 I TUSINDER

LANDSGENNEMSNIT 1,8%

HELE LANDET 1 959 500

PLANSTYRELSEN MARTS 1976

P 201-1

Fuldført boligbyggeri i amtskommunerne fra 1971 til 1975.

Kortet viser udviklingen i boligbyggeriet fordelt på regioner. Endvidere kan man af kortets søjlediagrammer aflæse, hvor stor en andel énfamiliehusene (dvs. stuehuse, landarbejderboliger, én- og to-familiehuse samt række-, kæde- og dobbelthuse) udgjorde af det samlede boligbyggeri.

Af søjlediagrammet, som er vist i kortets øverste højre hjørne, fremgår det, at boligbyggeriet toppede i 1973 med ca. 55.500 lejligheder. I 1974 blev der opført ca. 48.500 lejligheder. Nedgangen i boligbyggeriet fortsatte i 1975, hvor der kun blev opført ca. 35.500 lejligheder. Sammenligner man nybyggeriet i 1975 med nybyggeriet i 1973, kan der på landsbasis konstateres et fald på 36 pct.

Året 1973 viser en stigning i nybyggeriet i samtlige regioner undtagen Århus amtskommune. Udviklingen i boligbyggeriet udviste i 1974 og 1975 en nogenlunde tilsvarende tendens, som den der konstateredes for perioden 1971-72. Der er sket et kraftigt fald i hovedstadsregionen, svarende til en nedgang på 44 pct. fra 1973 til 75, medens der i det øvrige land, bortset fra Fyn, Storstrøms- og Bornholms amtskommuner, er sket et forholdsvis mindre fald i boligbyggeriet.

De østjyske amtskommuner samt Viborg amtskommune har i perioden 1973-75 haft

et fald i boligbyggeriet, der nogenlunde svarer til landsgennemsnittet på 36 pct.

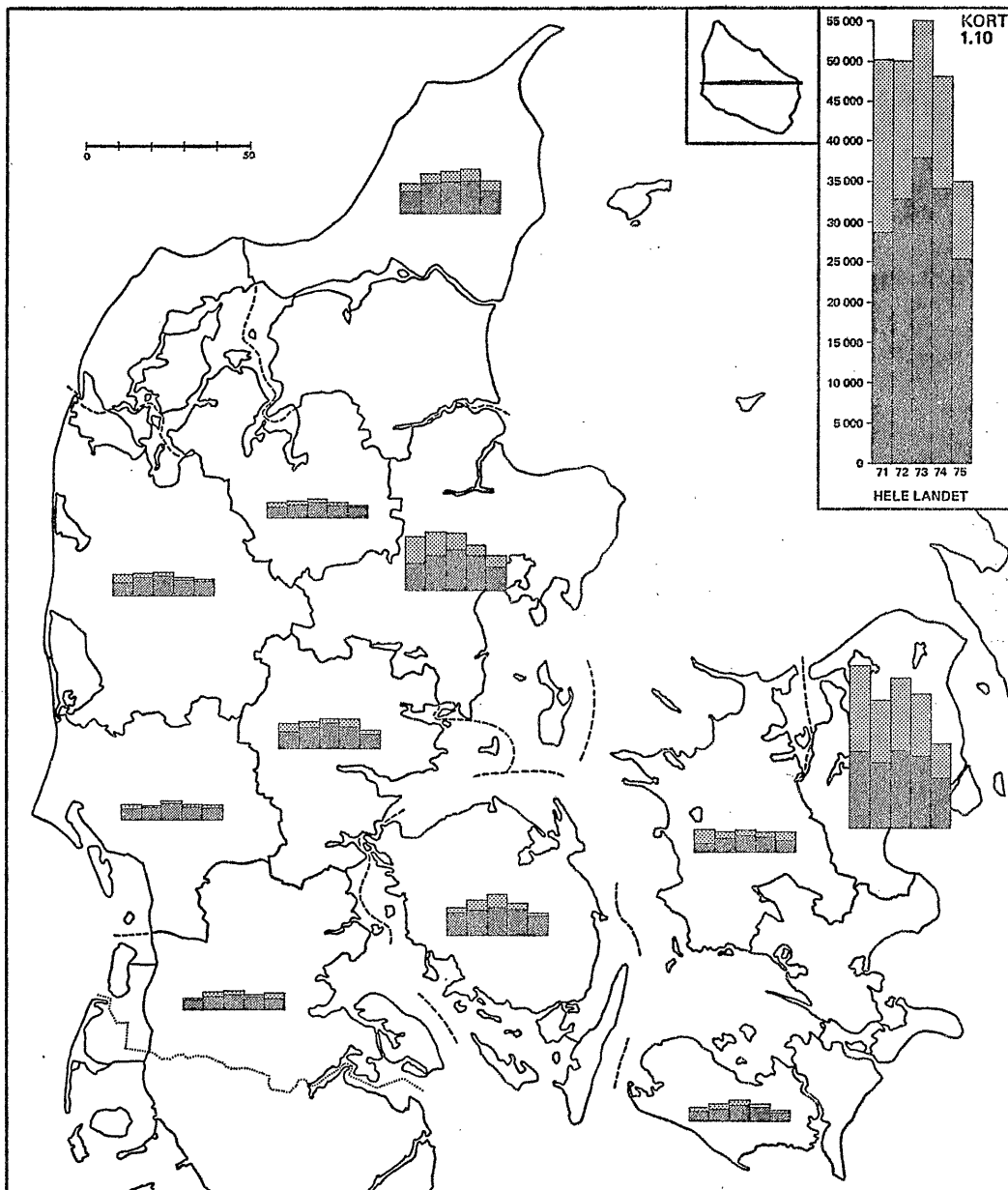
De øvrige jyske amtskommuner samt Vestsjællands amtskommune har i perioden 1973-75 haft et mindre fald i boligbyggeriet. Faldet svarer til ca. 20 pct. i Ribe, Sønderjyllands, Nordjyllands og Vestsjællands amtskommuner, og til ca. 30 pct. i Ringkøbing amtskommune.

Der er således visse tegn på, at boligbyggeriet i de jyske egnsudviklingsområder og i Vestsjælland er mindre følsomt overfor den økonomiske afmatning, end tilfældet er i hovedstadsområdet, østjyllands vækstområde og Fyn. Derimod er der i 1975 konstateret en fortsat kraftig nedgang i boligbyggeriet i det sydsjællandske egnsudviklingsområde.

Kortet viser, at der på landsbasis i perioden 1971-75 er sket en kraftig stigning i énfamiliehusenes andel af det samlede boligbyggeri — fra 58 pct. i 1971 til 72 pct. i 1975. Stigningen gør sig gældende i samtlige regioner, men er mest udtalt i Århus, Vestsjælland og Ringkøbing amtskommuner. I Hovedstadsregionen er der sket en stigning fra 47 pct. i 1971 til 60 pct. i 1975.

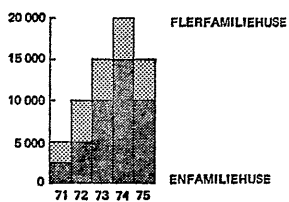
I 1975 var énfamiliehusenes andel af det samlede boligbyggeri i Bornholms, Ringkøbing, Fyns, Viborg og Ribe amtskommuner omkring 90 pct., medens andelen i de øvrige amtskommuner var på 70-80 pct.

Kilde: Materiale i planstyrelsen.

FULDFØRT BOLIGBYGGERI I AMTSKOMMUNER FRA 1971 TIL 1975

ANTAL BOLIGER

Fuldførte sommerhuse i amtskommuner fra 1970 til 1975.

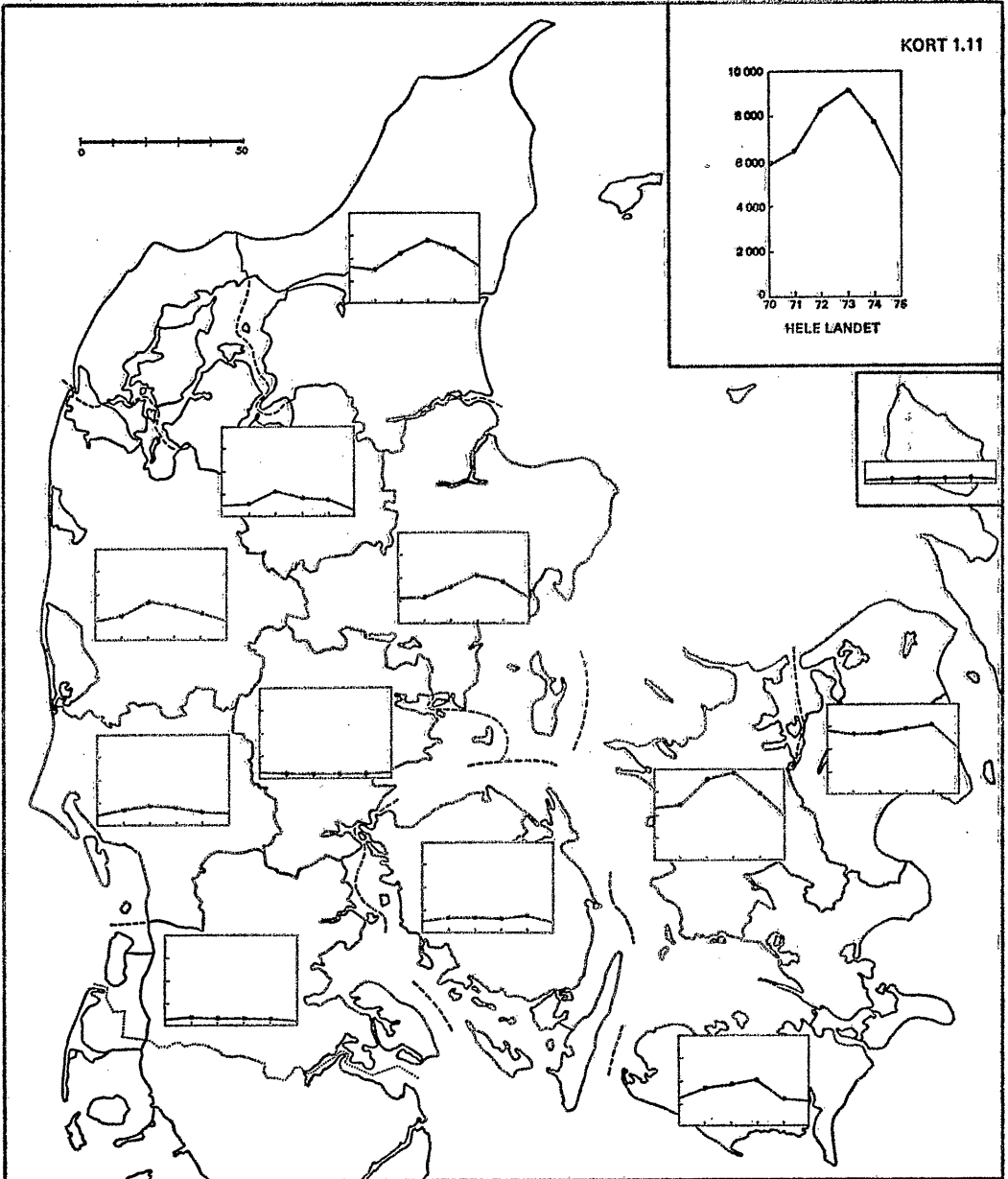
Kortet viser udviklingen i sommerhusbyggeriet fordelt på regioner.

Af landstallene, som er vist i kortets øverste højre hjørne, fremgår, at antallet af fuldførte sommerhuse steg stærkt i begyndelsen af 1970-erne: fra ca. 6.000 i 1970 til ca. 9.000 i 1973. Tilvæksten i sommerhusbestanden har fortrinsvis fundet sted i Vestsjælland, Århus, Ringkøbing og Nordjyllands amtskommuner. Denne stigning blev efterfulgt af et fald i 1974, som fortsatte i 1975. I 1975 var antallet af fuldførte sommerhuse ca. 5.400, dvs. 10 pct. lavere end i 1970.

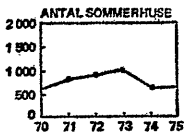
Faldet i sommerhusbyggeriet har gjort sig gældende i samtlige landets regioner, dog

mest i Vestsjælland, Ringkøbing og Århus amtskommuner. Hovedstadsregionens andel af landets samlede sommerhusbyggeri, der faldt fra 23 pct. i 1970 til 16 pct. i 1973, er i 1974 og 1975 steget til 20 pct. De jyske amtskommuner som helhed, der i 1970 tegnede sig for 42 pct. af landets samlede sommerhusbyggeri stigende til 46 pct. i 1973, har i 1974-75 oplevet en kraftig nedgang i byggeriet, men har fastholdt andelen af det samlede byggeri på 46 pct. Det stærkeste fald i sommerhusbyggeriet har fundet sted i Vestsjællands amtskommune, der fra i 1973 at have 21 pct. af landets samlede sommerhusbyggeri, i 1975 er nede på 18 pct.

Kilde: Materiale i planstyrelsen.

FULDFØRTE SOMMERHUSE I AMTSKOMMUNER FRA 1970 TIL 1975

Fullført erhvervsbyggeri i amtskommuner fra 1971 til 1975.

Kortet viser udviklingen i fuldført erhvervsbyggeri (antal etagemeter) i perioden 1971-75 i landets regioner.

Landstallene, som er angivet i kortets øverste højre hjørne, viser, at byggeriet har været meget svingende i perioden. Et mindre fald i 1971 er fulgt af en næsten tilsvarende stigning i 1972. Mest markant er stigningen i 1974, nemlig 30 pct. i forhold til året før og et næsten tilsvarende fald i 1975.

Hovedstadsregionen samt Bornholm oplevede fra 1971 til 1973 et stærkt fald i erhvervsbyggeriet, svarende til henholdsvis 33 pct. og 37 pct.

I samme periode var der en tilsvarende vækst i de øvrige regioner, idet dog Vestjylland og Sønderjyllands amtskommuner havde en mindre tilbagegang svarende til 7-8 pct. Stigningen var størst i Storstrøms amtskommune med 73 pct. samt i Århus og Nordjyllands amtskommuner, der havde en stigning på henholdsvis 31 pct. og 46 pct.

Året 1974 udviser en stærk vækst i erhvervsbyggeriet i samtlige regioner, størst i Vestsjællands og Viborg amtskommuner, der havde en stigning svarende til 70 pct. i forhold til 1973. I Hovedstadsregionen samt i Ribe og Nordjyllands amtskommuner var stigningen mindst, 10 pct., medens de øvrige amtskommuner havde en stigning på mellem 25 pct. og 50 pct.

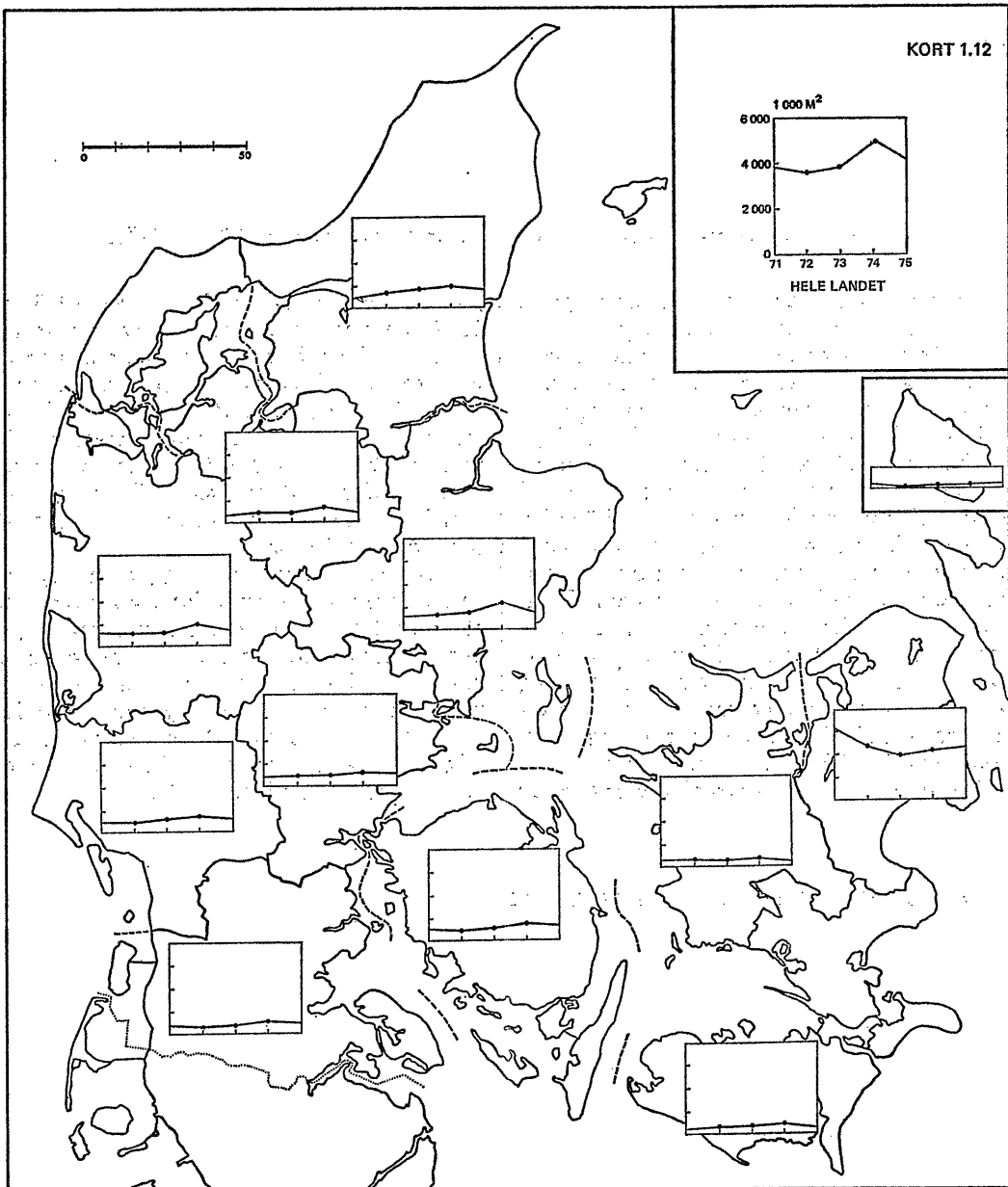
Det ses, at der i 1975 er sket et markant fald i erhvervsbyggeriet over hele landet, dog undtaget Hovedstadsregionen, der har haft en mindre stigning svarende til 2 pct. i forhold til 1974. Det største fald konstateres i Århus og Vestsjællands amtskommuner, hvor nedgangen udgør henholdsvis 34 pct. og 42 pct.

Hovedstadsregionens andel af landets samlede erhvervsbyggeri faldt fra 40 pct. i 1971 til 23 pct. i 1974. Men i 1975 er Hovedstadsregionens andel steget til 29 pct.

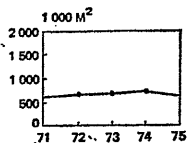
Kilde: Materiale i planstyrelsen.

Skriftlig redegørelse om landsplanlægningen.

FULDFØRT ERHVERVSBYGGERI I AMTSKOMMUNER FRA 1971 TIL 1975

Industriinvesteringer i amtskommuner som gennemsnit af 1973 og 1974.

Kortet viser industriens investeringer i fast ejendom og driftsmidler angivet i kr. pr. industribeskæftiget i virksomheder med mindst 20 beskæftigede. Landsgennemsnittet var på ca. 10.500 kr. pr. beskæftiget.

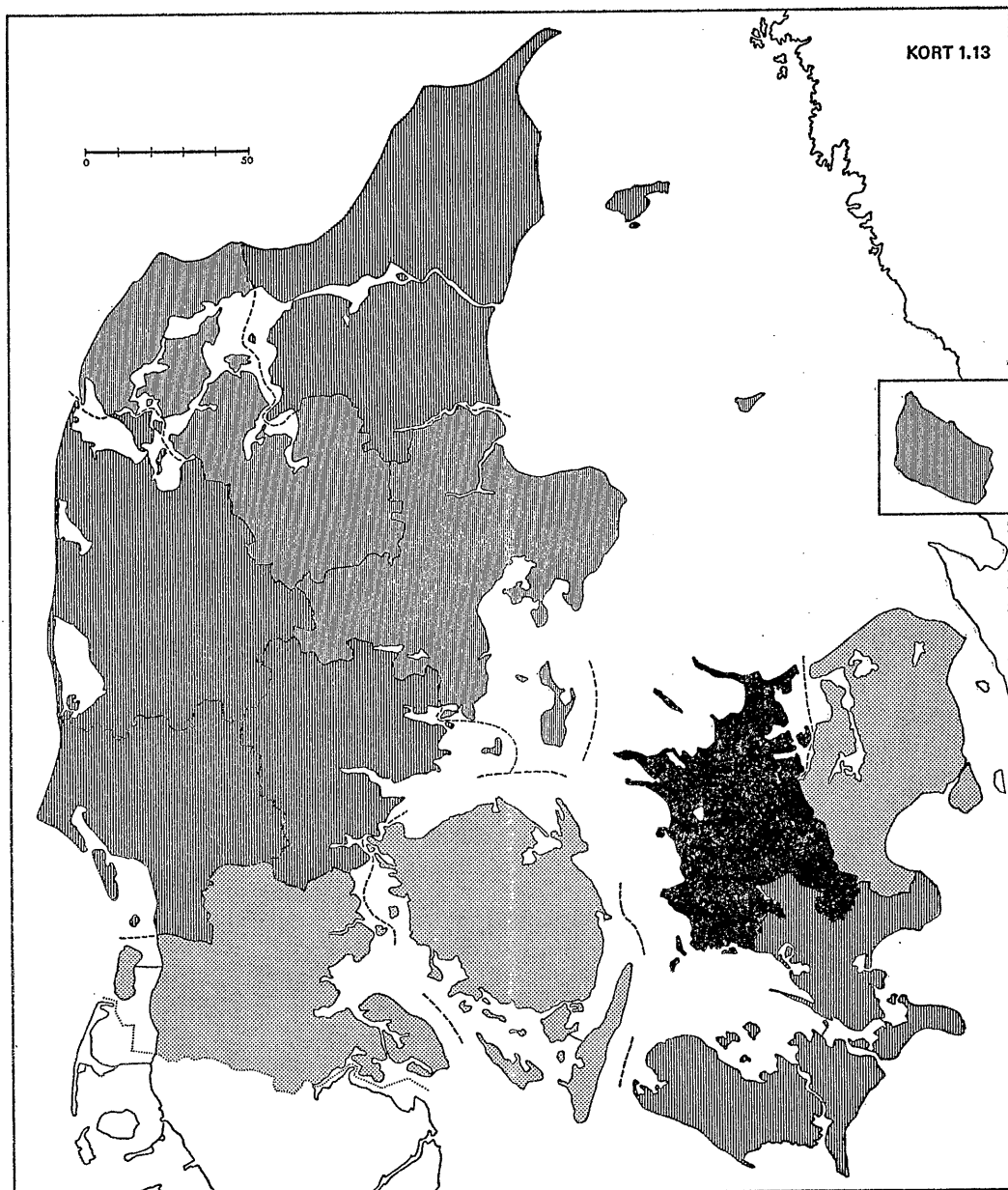
I Vestsjællands, Storstrøms, Ribe, Vejle og Nordjyllands amtskommuner har investeringerne været relativt høje. Højest i Vestsjællands amtskommune, ca. 13.700 kr. pr. beskæftiget, og ca. 12.500 kr. i de øvrige nævnte amtskommuner. Hovedstadsregionen samt Sønderjyllands og Fyns amtskommuner lå under landsgennemsnittet med henholdsvis 8.900 kr., 9.100 kr. og 9.600 kr. pr. beskæftiget. I Bornholms, Århus og Viborg amtskommuner var industriinvesteringerne ca. 11.000 kr. og i Ringkøbing amtskommune 11.600 kr. pr. beskæftiget.

Investeringerne i forureningsbegrænsende

foranstaltninger udgør for årene 1973 og 1974 2,5 pct. af de totale investeringer i industrivirksomheder med 20 beskæftigede og derover. Hovedstadsregionen havde i toåret 1973 og 1974 den største andel af landets samlede miljøinvesteringer, ca. 21 pct., efterfulgt af Nordjyllands amtskommune med ca. 18 pct. samt Vejle og Ribe amtskommuner med henholdsvis knap 13 pct. og knap 12 pct.

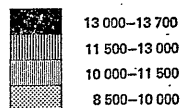
Målt pr. beskæftiget ligger investeringerne i miljøforbedrende foranstaltninger på et relativt lavere niveau i hovedstadsregionen og Århus amtskommune. Til gengæld har Nordjylland, Ribe og Vejle amtskommuner store miljøinvesteringer pr. beskæftiget i forhold til landets gennemsnit, der udgjorde 250 kr. pr. beskæftiget i 1973 og 304 kr. pr. beskæftiget i 1974.

Kilde: Statistiske Efterretninger 1975: 11, 82 og 83.

INDUSTRIINVESTERINGER I AMTSKOMMUNER SOM GENNEMSNIT AF 1973 OG 1974

KR. PR. INDUSTRIBESKÆFTIGET

LANDSGENNEMSNIT 10 500 KR.

PLANSTYRELSEN MARTS 1976

P201-1

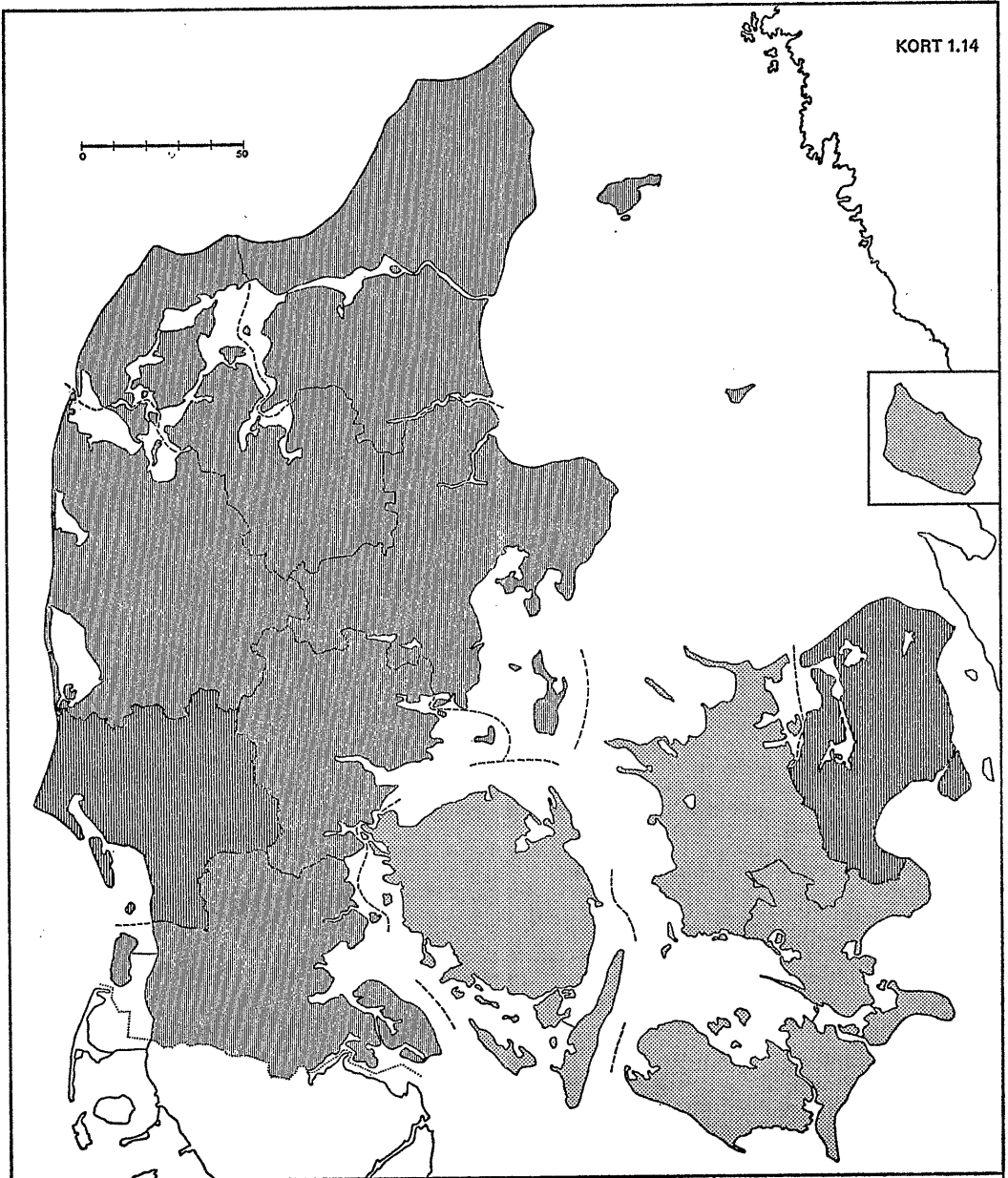
Offentlige investeringer i amtskommuner i finansåret 1974-75.

Kortet viser samtlige primær- og amtskommunale investeringsudgifter pr. indbygger i de enkelte amtskommuner i 1974-75. Disse var for landet som helhed 1.500 kr. pr. indbygger i 1974-75.

Hovedstadsregionen har de højeste investeringsudgifter med 1.740 kr. pr. indbygger efterfulgt af Ribe amtskommune med 1.730 kr. pr. indbygger. Disse to områder er de eneste, der ligger over landsgennemsnittet. Storstrøms, Bornholms og Fyns amtskommuner med henholdsvis 1.090 kr., 1.090 kr. og 1.160 kr. pr. indbygger ligger væsentligt under landsgennemsnittet. Med 1.250 kr. pr. indbygger ligger Vestsjællands amtskommune også forholdsvis lavt.

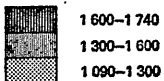
Investeringsniveauet i Hovedstadsregionen har været relativt faldende i de senere år. I finansåret 1971-72 lå investeringsudgifterne pr. indbygger i Hovedstadsregionen 33 pct. over landsgennemsnittet, mens de kun lå 16 pct. over i 1974-75. Den modsatte udvikling kan konstateres i Århus, Sønderjylland og Nordjyllands amtskommuner. I 1971-72 lå investeringsudgifterne her fra 12 pct. til 25 pct. under landsgennemsnittet, men i 1974-75 er udgifterne steget så meget, at de nu kun ligger fra 3 pct. til 5 pct. under landsgennemsnittet. Der kan således konstateres tendenser mod en vis regional udlig-ning.

Kilde: Materiale i planstyrelsen.

OFFENTLIGE INVESTERINGER I AMTSKOMMUNER I FINANSÅRET 1974/75

KR. PR. INDBYGER

LANDSGENNEMSNIT 1 500 KR. PR. INDBYGER

PLANSTYRELSEN MARTS 1976

Bilag 2.

Resultater fra areal- og byggemodningsundersøgelsen.

Boligrummelighed i byzoner i amtskommuner 1. januar 1974.

Kortet angiver boligrummeligheden, dvs. det antal boliger, der var plads til inden for de ubebyggede byzonearealer, der pr. 1. januar 1974 var udlagt til boligformål. Endvidere viser kortets skravering boligrummeligheden, som andel af den eksisterende boligbestand.

På landsbasis var der en rummelighed på ca. 420.000 boliger, svarende til en udvidelse af den nuværende boligbestand med ca. 22 pct. Flere af regionerne adskiller sig fra dette landsgennemsnit.

Der var således en forholdsvis stor rummelighed i Ringkøbing og Fyns amtskommuner, svarende til ca. 30 pct. af den eksisterende boligbestand. Derimod var rummeligheden forholdsmæssig lav i Viborg, Sønderjyllands og Bornholms amtskommuner.

Hele Sjælland — Lolland-Falster under ét samt Ribe, Vejle og Århus amtskommuner havde en rummelighed svarende til landsgennemsnittet.

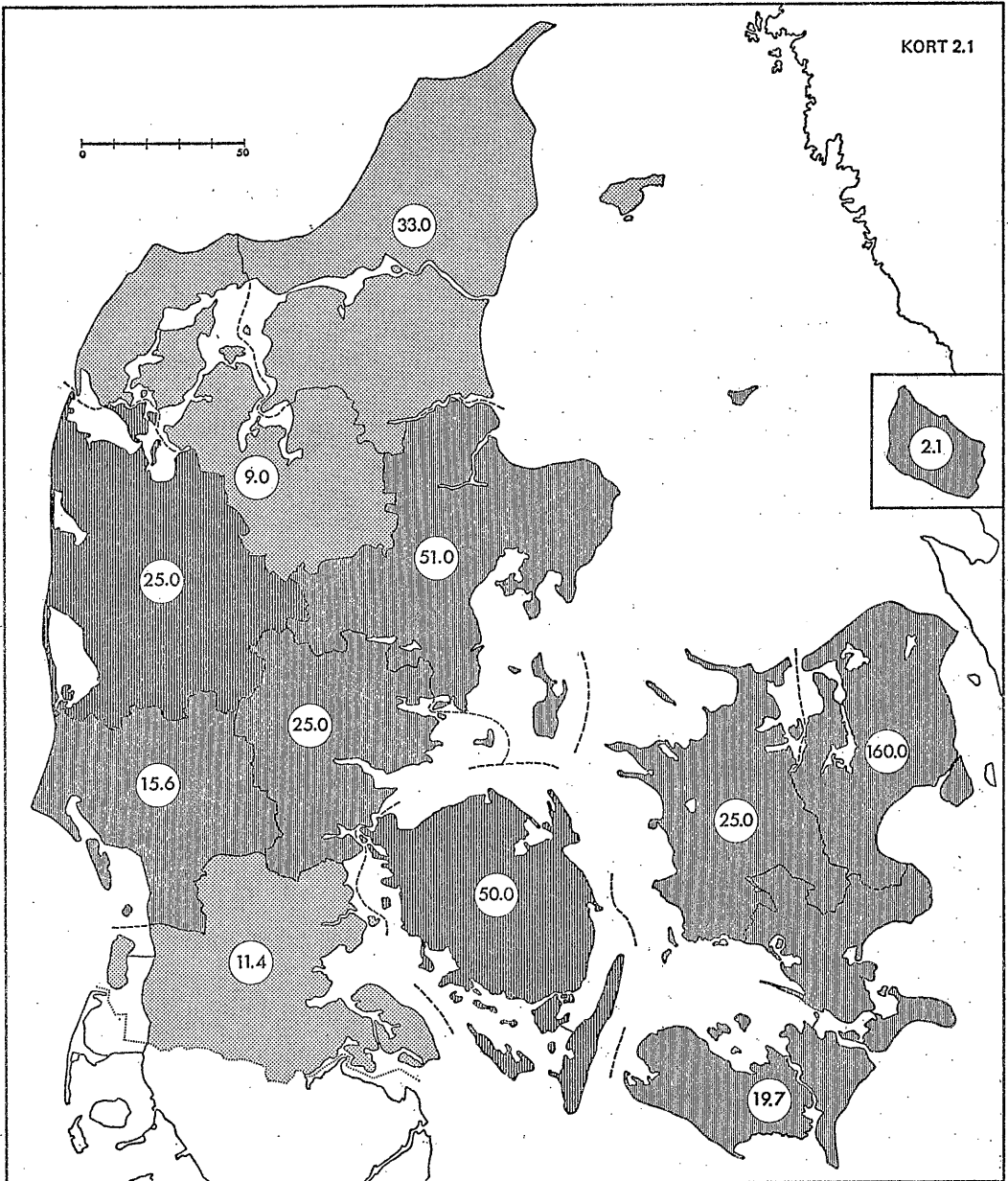
Sammenholder man den eksisterende

rummelighed med et forventet boligbyggeri på ca. 40.000 boliger årligt, vil der på landsbasis i gennemsnit være byzonejord til 10-11 års forbrug. Sammenholder man rummeligheden inden for de forskellige regioner med den forventede byggeaktivitet i den nærmeste årrække (Regionplanorientering nr. 3, *Regionale boligfremskrivninger 1978 og 1988*, Planstyrelsen 1975) var der for Sjælland-Lolland-Falster, Fyn og Bornholm samt i Ringkøbing og Århus amtskommuner en byzonerummelighed til 10-15 års forbrug. I Vejle amtskommune var der rummelighed til knap 10 år, og i Sønderjylland, Ribe, Nordjylland og Viborg amtskommuner til 6-8 år.

Et forsigtigt skøn over tilgangen af byzonearealer til boligformål i 1974 og 1975 sammenholdt med arealforbruget til boligformål i samme periode tyder på at rummeligheden ikke er formindsket pr. 1. januar 1976.

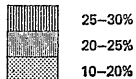

Skriftlig redegørelse om landsplanlægningen.

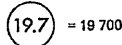

BOLIGRUMMELIGHED I BYZONER I AMTSKOMMUNER 1. JANUAR 1974

BOLIGRUMMELIGHED I PROCENT AF
EKSISTERENDE BOLIGBESTAND

BOLIGRUMMELIGHED I TUSINDER

LANDSGENNEMSNIET 22%

PLANSTYRELSEN MARTS 1976

P 201-1

Byzoner udlagt til industri og håndværk i amtskommuner 1. januar 1974.

Kortet viser rummeligheden inden for de ubebyggede byzonearealer, der pr. 1. januar 1974 var udlagt til industri og håndværk.

Rummeligheden, der i areal- og bygge- modningsundersøgelsen er opgjort i ha, er for bedre at kunne vurdere størrelsen omregnet til *antal mulige arbejdspladser*, dvs. hvor mange arbejdspladser, der er plads til, inden for de udlagte erhvervsarealer. På grundlag af de hidtidige erfaringer ved beregning af størrelsen af arealudlæg til industri og håndværk antages, at en omregningsfaktor på 30 arbejdspladser pr. ha vil kunne give et realistisk skøn over rummeligheden.

Ud over den totale rummelighed viser kortets skravering rummeligheden som andel af det eksisterende antal arbejdspladser inden for fremstillingsvirksomhed samt bygge- og anlægsvirksomhed. Kortet giver således et indtryk af den vækst i antallet af nyetablerede arbejdspladser, der kan rummes inden for de byzonearealer, der var udlagt til industri og håndværk i landets regioner.

På landsbasis kan der konstateres en rummelighed på ca. 12.300 ha svarende til ca. 370.000 arbejdspladser. Der er således plads til en omlokalisering af eksisterende erhvervsvirksomheder og etablering af nye virksomheder svarende til 43 pct. af det nuværende antal arbejdspladser.

Kortet viser, at der er store variationer i rummeligheden mellem de forskellige regioner. Medens der i hovedstadsregionen var plads til ca. 37.000 arbejdspladser, svarende til ca. 13 pct. af det eksisterende antal, var

der i Vestsjællands amtskommune plads til ca. 40.500 arbejdspladser, svarende til ca. 90 pct. af det eksisterende antal.

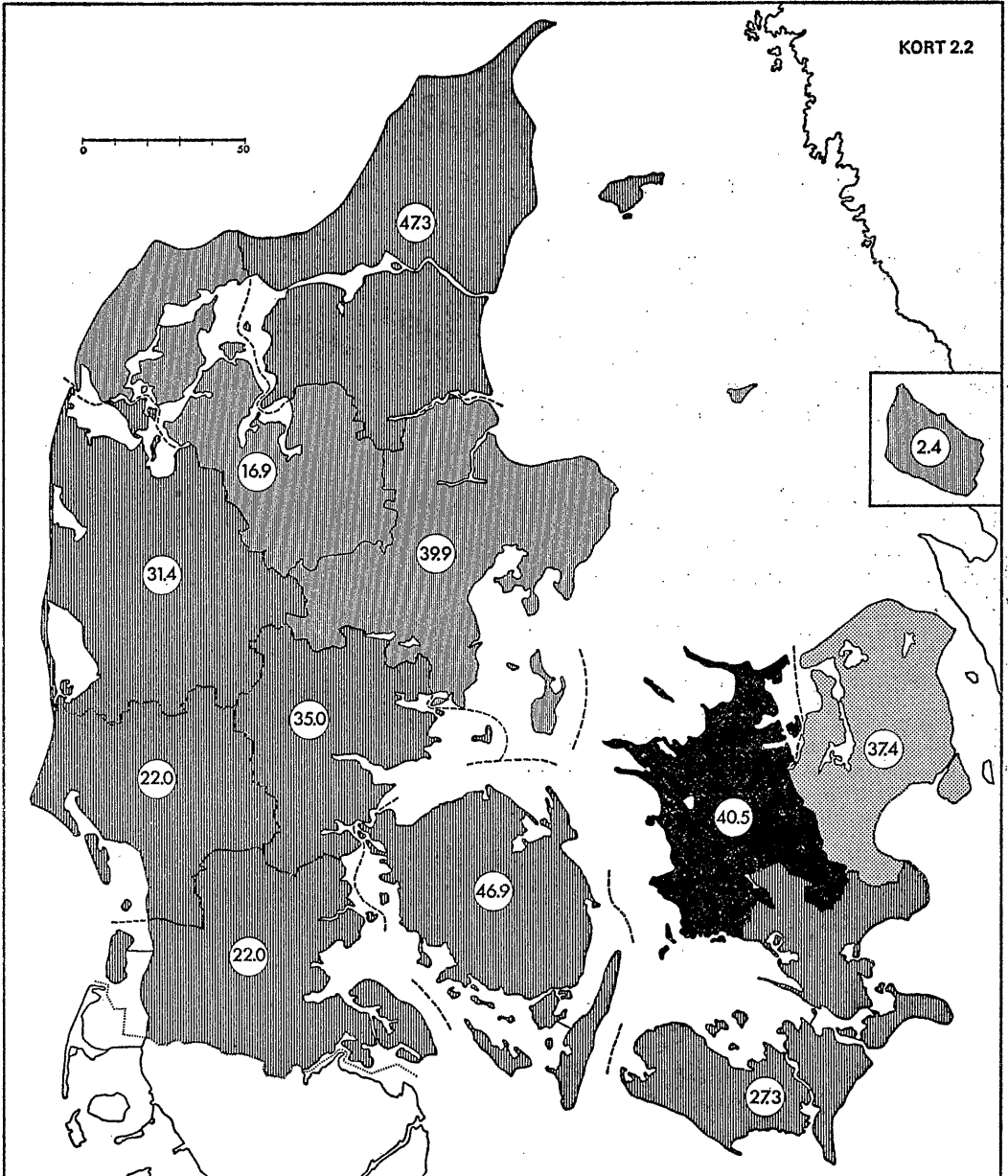
I Ringkøbing, Ribe og Nordjyllands amtskommuner var der en rummelighed svarende til ca. 70 pct. af det eksisterende antal arbejdspladser.

Forudsættes det, at erhvervsbyggeriet i de kommende år bliver af samme omfang, målt i kvadratmeter etageareal, som i perioden 1971-75 og at hele erhvervsbyggeriet opføres på ubebyggede industriarealer i byzone med en gennemsnitlig bebyggelsesgrad på 0,20, så vil de udlagte arealer svare til mindst 16 års forbrug for landet under ét.

En del af erhvervsbyggeriet består imidlertid af om- og tilbygning af eksisterende bebyggelse, der ikke medfører forbrug af nye arealer. Den forudsatte bebyggelsesgrad ligger endvidere i underkanten af hvad der normalt tillades i erhvervsområder. De 16 års rummelighed må derfor betragtes som et minimum.

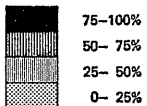
Den regionale fordeling af industrirummeligheden udviser ret store variationer. Der er således i Vestsjællands amtskommune en rummelighed som med de nævnte forudsætninger svarer til mindst 35 års forbrug, mens der i Viborg, Bornholm og Ribe amtskommuner kun er rummelighed til 11 års forbrug og i Hovedstadsregionen til 6 år.

Et forsigtigt skøn over, hvor store arealer, der er blevet inddraget i byzone fra 1. januar 1974 til 1. januar 1976, sammenholdt med arealforbruget i samme periode, tyder på, at rummeligheden ikke er formindsket pr. 1. januar 1976.

BYZONER UDLAGT TIL INDUSTRI OG HÅNDVÆRK I AMTSKOMMUNER 1. JANUAR 1974

RUMMELIGHED I ANTAL ARBEJDSPLADSER I PROCENT AF DE BESKÆFTIGEDE I FREMSTILLINGSVIRKSOMHED 1975

RUMMELIGHED I ANTAL ARBEJDSPLADSER I TUSINDER

= 27 300

Arealer udlagt til sommerhusbebyggelse i amtskommuner 1. januar 1974.

Kortet angiver rummeligheden, dvs. det antal sommerhuse, der er plads til inden for de ubebyggede arealer, der pr. 1. januar 1974 var udlagt til sommerhusbebyggelse.

Landets samlede rummelighed blev opgjort til ca. 84.000 sommerhuse, svarende til en udvidelse af den samlede bestand på 57 pct.

Ser man på landsdelenes andele af rummeligheden, kan det konstateres, at de tre sjællandske amter tegnede sig for ca. 40 pct. af den samlede rummelighed, medens Jylland havde en rummelighed svarende til ca. 53 pct.

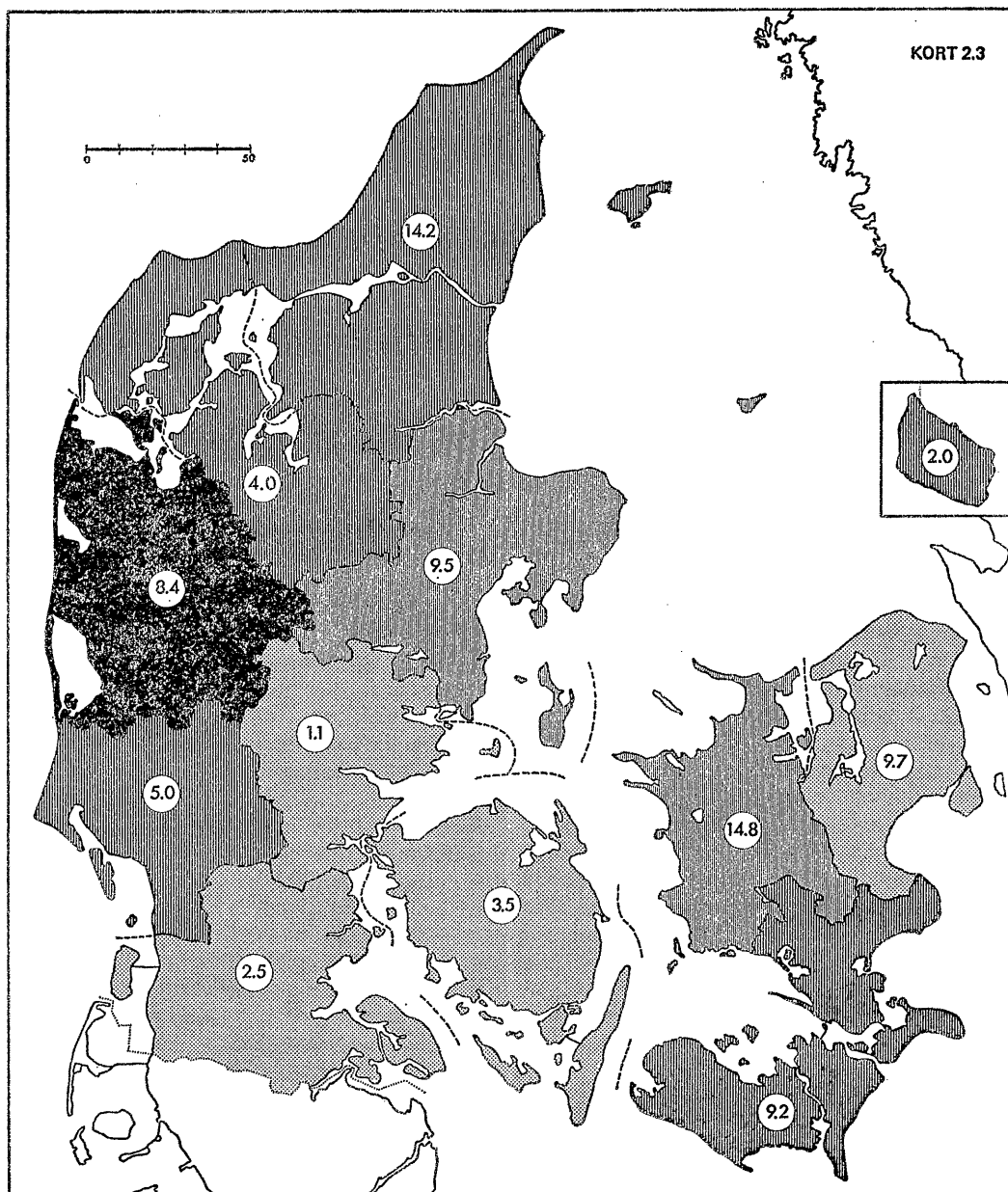
Kortets skravering viser endvidere rummeligheden som andel af den eksisterende sommerhusbestand i regioner.

Som det fremgår af kortet, er der store variationer regionerne imellem. Yderpunkterne er Ringkøbing amtskommune med en rum-

melighed svarende til ca. 125 pct. af den eksisterende sommerhusbestand, og Hovedstadsregionen med en rummelighed svarende til ca. 25 pct. af den eksisterende bestand.

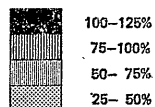
Bortset fra Sønderjyllands, Vejle og Fyns amtskommuner samt Hovedstadsregionen har samtlige amter en sommerhusrummelighed svarende til mere end 50 pct. af den eksisterende bestand.

På baggrund af de foreliggende skøn over udviklingen i sommerhusbyggeriet, vil der på landsbasis være en rummelighed inden for de udlagte ubebyggede sommerhusområder, svarende til ca. 11-12 års forbrug. Ser man på rummelighedens regionale fordeling, var der i samtlige amter — excl. Hovedstadsregionen — en rummelighed svarende til mindst 10 års forbrug.

AREALER UDLAGT TIL SOMMERHUSBEBYGGELSE I AMTSKOMMUNER 1. JANUAR 1974

SOMMERHUSRUMMELIGHED I PROCENT
AF EKSISTERENDE SOMMERHUSBESTAND

SOMMERHUSRUMMELIGHED I TUSINDER

9.2 = 9 200

The first part of the paper discusses the general theory of the firm, focusing on the relationship between the firm's size and its performance. It is argued that larger firms tend to have higher performance due to economies of scale and scope. This is supported by empirical evidence from various industries.

The second part of the paper examines the role of government in the economy, particularly in the context of industrial policy. It is argued that government intervention can be justified in cases where private markets fail to allocate resources efficiently. This is particularly true in the case of industries with high fixed costs and significant externalities.

The third part of the paper discusses the implications of the theory for policy-making. It is argued that a clear understanding of the relationship between firm size and performance is essential for designing effective industrial policy. This involves identifying the key factors that determine firm performance and then designing policies that address these factors.

The fourth part of the paper concludes by summarizing the main findings and suggesting areas for further research. It is argued that the theory developed in this paper provides a useful framework for understanding the relationship between firm size and performance, and for designing policies that promote economic growth and development.

Bilag 3.

Status for regionplanarbejdet uden for hovedstadsområdet pr. 31. marts 1976.

VESTSJÆLLANDS AMTSKOMMUNE.

Materiale, udsendt til kommunerne.

1. Notat om areal- og byggemodningsundersøgelsen.
2. Referat af borgmestermøde den 16. januar 1975.
3. Program for de kommunale oplæg til regionplanlægningen, marts 1975. Programmet udgør et supplement til miljøministeriets Vejledning nr. 1.
4. Redegørelse for den amtskommunale virksomhed og amtskommunens sektorplanlægning, april 1975.
5. Redegørelse for kommunernes dispositionsplanlægning, fredningsplanlægning og byudviklingsudvalgenes planlægning, april 1975.
6. Datakort Vestsjælland. En kortserie med statistiske oplysninger til brug ved udarbejdelsen af oplæg til regionplanlægningen, august 1975.
7. Samling af de kommunale oplæg samt fredningsplanudvalgets oplæg, januar 1976.

Samarbejde med kommunerne.

På borgmestermødet den 16. januar 1975 nedsattes en arbejdsgruppe bestående af 3 stads- og kommuneingeniører, en kommunaldirektør samt fra amtskommunen chefen for teknisk forvaltning og lederen af regionplansekretariatet. Gruppen har udarbejdet programmet for de kommunale oplæg til regionplanlægningen og skal løbende drøfte regionplansamarbejdet mellem amtskommunen og kommunerne.

Et møde med kommunerne afholdtes endvidere den 5. marts 1975. Hertil var fra kommunerne indbudt vedkommende udvalgsformand og den ledende tekniker samt andre interesserede politikere og embedsmænd.

I august 1975 blev der holdt et orienteringsmøde for kommunalbestyrelsesmedlemmer og kommunale embedsmænd. Der blev givet oplysning om det påtænkte forløb af det videre regionplanarbejde, og forudsætningerne for de kommunale oplæg blev gennemgået. Mødet blev gentaget i september.

De kommunale oplæg indkom til amtskommunen i november-december 1975. Samtlige oplæg blev i januar udsendt til alle kommunalbestyrelsesmedlemmer i amtet, til de kommunale forvaltninger, nabokommuner, biblioteker m. fl.

Et orienteringsmøde, hvor kommunerne selv i korte indlæg præsenterede hovedindholdet i deres oplæg, blev afholdt i februar 1976.

Den i lovens § 12 foreskrevne forhandling mellem kommunalbestyrelser og amtsråd med henblik på udarbejdelse af de alternative regionplanskitser vil i Vestsjællands amtskommune ske i form af en konference i dagene 21.-23. maj 1976.

Den offentlige debat om de alternative skitser påregnes indledt i januar 1977.

Organisationsform.

Økonomiudvalget har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen. Formanden for og endnu to medlemmer af udvalget for teknik og miljø er tillige medlemmer af økonomiudvalget.

Den tekniske forvaltnings chef har den administrative ledelse af regionplanarbejdet og refererer i dette spørgsmål til økonomiudvalget, amtsborgmesteren og amtskommunaldirektøren.

Arbejdets tilrettelæggelse drøftes i en styringsgruppe, hvori deltager den tekniske forvaltnings afdelingsledere. Relationen til de andre forvaltningers arbejdsområder drøftes på forvaltningschefernes ugentlige fællesmøder.

Skriftlig redegørelse om landsplanlægningen.

Det daglige regionplanarbejde, der udføres med bistand fra såvel den øvrige del af teknisk forvaltning som fra de andre forvaltninger, er henlagt til et regionplansekretariat direkte under den tekniske forvaltningschef.

Amtsrådet har anmodet om, at chefen for teknisk forvaltning fremkommer med forslag til den tekniske enhedsforvaltnings organisatoriske opbygning og opgavefordeling. Den foreløbige drøftelse af mål og muligheder sker i en studiekreds, hvori deltager økonomiudvalget samt udvalget for teknik og miljø, i alt 9 af amtsrådets 29 medlemmer.

Inden konferencen i maj i år vil der blive udarbejdet grovskitser ud fra de kommunale oplæg og fredningsplanudvalgets oplæg. I denne udarbejdelse inddrages den øvrige del af teknisk forvaltning.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amtsarkitektkontoret.

STORSTRØMS AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. Rapporten „Befolkningsudvikling og planlægningsmål“, oktober 1972.
2. Redegørelse for den amtskommunale sektorplanlægning, januar 1975.
3. Befolkningsprognose, februar 1975.
4. Rapporten „Befolkning og erhvervsudvikling“, marts 1975. Rapporten indeholder et baggrundsmateriale om den hidtidige og fremtidige befolknings- og erhvervsudvikling.
5. Vejledning til kommunerne om de kommunale oplæg til regionplanen, marts 1975. Vejledningen er et supplement til miljøministeriets Vejledning nr. 1.
6. Fredningsplanudvalget for Storstrøms amt har i marts 1975 udsendt en sektorredogørelse til brug for regionplanarbejdet.
7. Redegørelse for areal- og byggemodningsundersøgelsen pr. 1. januar 1974 og en redegørelse for den tilsvarende undersøgelse pr. 1. januar 1972, udsendt juni 1975.

8. En samlet og ubearbejdet gengivelse af seks fælleskommunale oplæg vedrørende den regionale udvikling, februar 1976.

Planlagte udsendelser.

Der påregnes i april 1976 udsendt en sammenfatning af samtlige kommunale oplæg til regionplanen. Sammenfatningen omfatter foruden ovennævnte fællesoplæg vedrørende den regionale udvikling også særskilte kommunale oplæg fra 22 kommuner.

Man regner med samtidig at kunne udsende en oversigt over den kommunale dispositionsplanlægning.

Samarbejde med kommunerne.

I april 1975 blev der afholdt et møde med politikere og teknikere fra alle kommunerne.

En møderække med de 6 kommunegrupper, der er blevet dannet omkring samarbejdet om regionale industriområder forberedes for tiden.

Der påregnes i slutningen af april afholdt et møde med politikere og teknikere fra alle kommuner i amtet til drøftelse af sammenfatningen af oplæggene samt det videre arbejde.

Den offentlige debat om de alternative skitser påregnes indledt den 1. april 1977.

Organisationsform.

Økonomiudvalget har overfor amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen.

På embedsmandsplan er der under amtskommunaldirektøren ansat en planlægningschef, der varetager den tværgående koordination af hele den amtskommunale planlægningsvirksomhed, såvel sektorplanlægningen som den økonomiske og fysiske langtidsplanlægning, herunder regionplanlægningen. Planlægningsafdelingen holder kvartalsmøder med cheferne for amtskommunens forvaltningsgrene om hele planlægningsvirksomheden og afholder jævnlige arbejds møder med planlægningsmedarbejderne i de forskellige forvaltningsgrene.

Den daglige ledelse af regionplanarbejdet påhviler planlægningssouschefen, som tillige leder det sekretariatsmæssige samarbejde om koordinering af regionplanerne mellem Storstrøms amtskommune, Vestsjællands amtskommune og Hovedstadsrådet.

Der er nedsat en styringsgruppe for regionplanlægningen, der virker som forberedende udvalg vedrørende regionplanlægningen og giver indstilling herom til økonomiudvalget.

Styringsgruppen er sammensat af 3 medlemmer af økonomiudvalget, 2 medlemmer af udvalget for teknik og miljø samt amtskommunaldirektøren, planlægningschefen, planlægningsssouschefen, amtsarkitekten og amtsvandinspektøren.

Amtsborgmesteren er formand og formanden for udvalget for teknik og miljø er næstformand.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amtsarkitektens kontor.

BORNHOLMS AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. Rapport nr. 1: „Forudsætninger I. Regionplan for Bornholm“, juli 1974. Rapporten indeholder dels en redegørelse for amtskommunens sektorplanlægning, dels en beskrivelse af Bornholm og bornholmske forhold, og endelig en oversigt over de lokale myndigheders hidtidige planlægning.
2. Rapport nr. 2: „Forudsætninger II. Regionplan for Bornholm“, november 1974. Rapporten beskriver anden planlægning m. v. af betydning for regionplanlægningen, bl. a. statslige myndigheders og koncessionerede virksomheders planlægning og indeholder tillige bemærkninger om erhvervslivets udviklingsmuligheder.
3. Rapport nr. 3 med resultaterne af areal- og byggemodningsundersøgelsen, april 1975.
4. Rapport nr. 4: „Målsætninger og skitser“, oktober 1975. Rapporten indeholder amtsrådets oplæg til planlægningens tredje fase, de 6 måneders offentlige debat.
5. Rapporten „16 mindre bysamfund“, en statusbeskrivelse, marts 1976.

Planlagte udsendelser.

1. I juni 1976 udsendes en sammenfatning af alle resultaterne af den offentlige debat.

2. I efteråret 1977 offentliggøres regionplanforslaget med henblik på indsendelse til miljøministeriet inden kommunevalget 1978.

Samarbejde med kommunerne.

I henhold til den særlige tidsplan for regionplanlægningen på Bornholm, som kommunalbestyrelserne og amtsrådet har aftalt, fremkom de kommunale regionplanoplæg den 1. marts 1975.

Organisationsform.

Økonomiudvalget har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen såvel som for samordningen af amtsrådets øvrige planlægningsopgaver. Til at styre løsningen af de regionplanmæssige opgaver er der nedsat et regionplanudvalg, bestående af økonomiudvalgets medlemmer og de udvalgsformænd, som ikke i forvejen er medlemmer af økonomiudvalget. (I alt 6 af amtsrådets 17 medlemmer).

Der er oprettet et sekretariat for regionplanudvalget, bestående af chefen for teknisk forvaltning, 2 akademiske medarbejdere og med praktisk bistand af teknisk forvaltning. Kontakten med de øvrige amtskommunale forvaltninger opretholdes ved fællesmøder efter behov.

Den offentlige debat.

Den 24. oktober 1975 indledtes den offentlige debat om regionplanlægningen. Debatoplægget blev præsenteret for offentligheden i oktober og november 1975 i samarbejde med de to lokale dagblade og Danmarks Radios Bornholmsdistrikt.

Derefter er der iværksat en række debatiinitiativer fra amtsrådets side, som bl.a. har omfattet:

Skitsedebat ved vandreudstilling og borgermøde i samarbejde med kommunalbestyrelserne, emnedebat ved avisartikler og telefonprogrammer i lokalradioen, foredragsvirksomhed i studiekredse o. lign. og konkurrence om skriftlige bidrag til regionplanlægningen. Debatperioden slutter i maj 1976.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amtets tekniske forvaltning.

FYNS AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. Rapporten „Nogle planlægningsproblemer i Fyns amtskommune“, 1972.
2. Oversigt over den amtskommunale sektorplanlægning, juli 1974. Oversigten indeholder tillige forskelligt statistisk basismateriale.
3. Notat om regionplanarbejdets videre forløb, august 1974.
4. Erhvervsprognose, februar 1975.
5. Notat om vurdering af regionplanskitserne, april 1975.
6. Notat om areal- og byggemodningsundersøgelsen, april 1975.
7. Notat om de kommunale oplæg til regionplanlægning, april 1975. Notatet er et supplement til miljøministeriets vejledning nr. 1.
8. „Fremskrivningsmodel, boligbyggeri og arealbehov, 1970-1990“, marts 1975.
9. Areal- og byggemodningsundersøgelse, marts 1975.
10. Kommunernes dispositionsplanlægning, maj 1975.
11. Redegørelse for de kommunaløkonomiske konsekvenser af udlæg af områder til sommerhusbebyggelse, juni 1975.
12. Notat om arbejdsprogram for udarbejdelsen af alternative regionplanskitser, november 1975.

Planlagte udsendelser.

1. Referater af de kommunale oplæg til regionplanen forventes udsendt medio maj 1976.
2. Publikation om grundforudsætninger forventes udsendt sidst i april.
3. Publikation om udviklingsmuligheder, forventes udsendt sidst i juni.

Samarbejde med kommunerne.

Allerede i 1973 blev der nedsat en kontaktgruppe mellem kommuneforeningens bestyrelse og amtsrådets økonomiudvalg, hvor alle væsentlige planlægningsproblemer drøftes.

I november 1974 afholdtes et stort møde med alle kommunerne med deltagelse af

såvel politikere som teknikere. I april 1975 afholdtes et teknikermøde med alle kommunerne om tekniske spørgsmål i forbindelse med de kommunale oplæg til regionplanskitserne.

Der har i foråret 1975 været afholdt møder mellem amtskommunens teknikere og de enkelte kommuners teknikere og politikere.

Et fællesmøde med kommunernes politikere blev afholdt den 9. september 1975. Amtsrådets arbejdsprogram for udarbejdelse af de alternative regionplanskitser var mødets hovedemne, og det blev aftalt at gentage denne mødeform før valget af de alternative skitser.

Amtskommunen har i december 1975 modtaget de sidste kommunale oplæg til regionplanskitserne.

Offentliggørelsen af de alternative skitser påregnes at ville ske den 1. oktober 1977.

Organisationsform.

Økonomiudvalget har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen.

En koordinationsgruppe er nedsat under økonomiudvalget, bestående af amtsborgmesteren som formand og endvidere af amtskommunaldirektøren, sekretariatschefen og forvaltningscheferne. Herudover deltager regnskabschefen og chefen for juridisk/administrativ afdeling, hvorunder planlægningskontoret organisatorisk er placeret.

Planlægningskontoret varetager sagsbehandlingen i forbindelse med regionplanlægningen og har tillige ansvaret for en samordning af amtskommunens øvrige planlægning. Personalet i planlægningskontoret er både teknisk og administrativt uddannet.

Til at varetage den daglige kontakt til amtets øvrige forvaltninger er der nedsat en kontaktgruppe, bestående af en repræsentant fra hver forvaltningsgren; fra teknisk forvaltning dog både lederen af arkitektafdelingen, amtsvandinspektøren og lederen af vejafdelingen. Endvidere deltager lederen af fredningsplanudvalgets sekretariat i kontaktgruppens møder.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under planlægningskontoret.

SØNDERJYLLANDS AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. „Planlægning i Sønderjylland“, juni 1973. Rapporten indeholder en beskrivelse af amtet med hensyn til landskab, erhverv, befolkning, byudvikling, trafik, service m. m.
2. Redegørelse for den amtskommunale sektorplanlægning, juli 1974.
3. En pendlingsrapport over transport mellem bopæl og arbejdssted, september 1974.
4. Vejledning vedrørende oplæg til retningslinier for arealanvendelsen i kommunerne, november 1974. Vejledningen indeholder bl. a. en signaturvejledning til brug ved de kommunale oplæg til regionplanlægningen og er et supplement til miljøministeriets vejledning nr. 1.
5. Præmierede besvarelser af en prisopgave om rapporten „Planlægning i Sønderjylland“, november 1974.
6. Sammenfatning. Redegørelse for kommunernes dispositionsplanlægning, byudviklingsplanlægning og fredningsplanlægning, april 1975.
7. Areal- og byggemodningsundersøgelsen, juni 1975.
8. Redegørelse for den kollektive trafik i Sønderjylland 1974-75. En omfattende registrering af det nuværende kollektive trafiknet med henblik på en samlet planlægning, november 1975.
9. Trafikplanlægning. Idéoplæg om et kollektivt stamlinienet, baseret på den ovennævnte registrering, december 1975.
10. Serviceundersøgelse. En analyse af privat og offentlig service i byerne, marts 1976.
11. Sammenskrivning af de kommunale oplæg til regionplanlægningen, marts 1976.

Planlagte udsendelser.

1. En redegørelse for en i 1975 foretaget arbejdsplads- og virksomhedsregistrering, forventes udsendt medio april 1976.
2. En undersøgelse af flyttemønstret i Sønderjylland, udsendes primo april 1976.

Samarbejde med kommunerne.

Der har ikke i 1975 været afholdt møder med kommunerne, men der planlægges en række møder i løbet af foråret 1976 om de kommunale oplæg til regionplanlægningen.

Amtskommunen har primo marts 1976 modtaget det sidste kommunale oplæg.

Offentliggørelsen af de alternative skitser forventes at ville ske den 1. januar 1977.

Organisationsform.

Økonomiudvalget, suppleret med de udvalgsformænd, der ikke i forvejen er medlemmer af udvalget, har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen.

Under økonomiudvalget er nedsat en styringsgruppe, som består af samtlige forvaltningschefer med amtskommunaldirektøren som formand, og hvor teknisk forvaltning repræsenteres af amtsbygningsinspektøren, amtsvejsinspektøren og sekretariatschefen for teknisk forvaltning. Sekretariatschefen for centralforvaltningen er leder af det daglige regionplanarbejde og tillige sekretær for styringsgruppen.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amtsbygningsinspektoratet.

RIBE AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. Generel landskabsplan for Ribe amt (Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter), 1970.
2. Egnspan for Esbjergområdet (Samordningsudvalget for Esbjerg-området), 1970.
3. Den amtskommunale sektorplanlægning, november 1974.
4. Signaturvejledning, januar 1975.
5. Kommuneinddelt befolkningsprognose, januar 1975.
6. Areal- og byggemodningsundersøgelsen, april 1975.
7. Kommuneinddelt befolkningsprognose specificeret på 5-års- og institutionsalderklasser for tidsrummet 1974-90, juli 1975.

8. Oversigt over kommunernes dispositionsplanlægning opgjort pr. 1. juni 1975, august 1975.

Planlagte udsendelser.

1. Resumé af kommunernes oplæg til regionplanlægningen.
2. Oversigt over serviceforsyningen i Ribe amtskommune forventes færdiggjort og udsendt i efteråret 1976.

Samarbejde med kommunerne.

De kommunale oplæg er modtaget i perioden oktober 1975-februar 1976.

Indledende drøftelser med kommunerne om alternative regionplanskitser vil finde sted i begyndelsen af 1977.

I en studiekreds ved Sydjysk Universitetscenter arbejder kommune- og stadsingeniører m. fl. med idéoplæg til de alternative skitser. Offentliggørelsen af de alternative skitser påregnes at ville ske den 1. oktober 1977.

Organisationsform.

I regionplanlægningens 2. fase påtænkes amtsrådets hertil knyttede beslutningsprocesser gennemført ved i alt 5 amtsrådsmøder i 1976 og 1977.

Det daglige arbejde ledes af en styringsgruppe, der har amtsborgmesteren som formand og i øvrigt udgøres af 1. viceamtsborgmester og forvaltningscheferne.

Regionplanarbejdet udføres af en projektgruppe, der er sammensat af medarbejdere fra de enkelte forvaltninger. Projektgruppens sammensætning varierer, og der tilstræbes en koordinering imellem den løbende sagsbehandling, hvortil hører udarbejdelse af kortsigtede del- og sektorplaner, og den langsigtede regionplanlægning.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amtets tekniske forvaltning.

VEJLE AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. Redegørelse for kommunernes dispositionsplanlægning, december 1974.

2. Redegørelse for den amtskommunale sektorplanlægning, februar 1975.
3. Redegørelse for byudviklingsudvalgenes planlægning, maj 1975.
4. Redegørelse for fredningsplanudvalgets planlægning, maj 1975.
5. Redegørelser for den kommunale sektorplanlægning, marts-april 1975.
6. Statistisk materiale, der indeholder oplysninger vedrørende befolkning, beskæftigelsesforhold, institutionsdækning, trafik m. m., er udsendt i marts 1975.
7. „Egnethedsanalyse for landskabet i Vejle amt“, juni 1975.
8. Areal- og byggemodningsundersøgelse, oktober 1975.
9. Redegørelse for nogle regionale udviklingstendenser indtil 1990, februar 1975.
10. Bearbejdning af de kommunale regionplanoplæg, februar 1976.

Samarbejde med kommunerne.

Tiden indtil 1. april 1975 har været en fælles registreringsperiode. I denne periode er der på teknikerplan afholdt et månedligt møde med deltagelse fra alle kommuner.

På det politiske plan afholdes borgmestermøder efter behov. Det forudses, at det senere vil være nødvendigt med konsultationer med de enkelte kommuner.

De 16 kommunale oplæg til regionplanlægningen blev modtaget i februar måned 1976.

Den offentlige debat om de alternative skitser påregnes indledt den 1. oktober 1977.

Organisationsform.

Økonomiudvalget har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen. Udvalget suppleres i sager vedrørende regionplanlægningen med de udvalgsformænd, der ikke i forvejen er medlemmer af udvalget.

Den administrative styring af regionplanarbejdet forestås af en projektgruppe, der består af amtskommunaldirektøren som formand, to repræsentanter fra økonomisk forvaltning (de to sagsbehandlere for regionplanarbejdet, der er ansat i økonomikontoret) og to repræsentanter fra teknisk for-

valtning (den tekniske direktør og amtsarkitekten).

Som kontaktorgan er der nedsat en rådgivende planlægningsgruppe, som foruden af projektgruppens medlemmer består af de øvrige planlægningsmedarbejdere fra økonomiforvaltningen og de enkelte sektorforvaltninger. Der er ikke etableret et egentligt planlægningskontor, men regionplanarbejdet fordeles af projektgruppen mellem teknisk og økonomisk forvaltning.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amtsarkitektkontoret.

RINGKØBING AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. En rapport, der omfatter dels en oversigt over den amtskommunale sektorplanlægning, dels statistiske oplysninger over befolknings-, erhvervs- og boligudviklingen, januar 1975.
2. Notat vedrørende de kommunale oplæg til regionplanlægningen, april 1975. Notatet udgør et supplement til miljøministeriets Vejledning nr. 1.
3. Rapport om areal- og byggemodningsundersøgelsen, oktober 1975.
4. Rapport om kommunernes dispositionsplanlægning, november 1975.

Planlagte udsendelser.

For tiden er en rapport, der indeholder et sammendrag af de kommunale oplæg til regionplanlægningen under udarbejdelse.

Samarbejde med kommunerne.

Der har været afholdt et stort fællesmøde i september 1974 med deltagelse af politikere og teknikere fra hver kommune og fra amtskommunen. Derudover har der været afholdt nogle møder med teknikere fra amtskommunen og kommunerne.

Amtskommunen har pr. 1. februar 1976 modtaget oplæg fra samtlige kommuner.

Organisationsform.

Et regionplanudvalg, bestående af økonomiudvalget suppleret med de udvalgsformænd, der ikke i forvejen er medlemmer af

økonomiudvalget, har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen.

På embedsmandsplan er nedsat en arbejdsgruppe med amtskommunaldirektøren som formand og i øvrigt bestående af amtsvejninspektøren, amtsvandinspektøren, chefen for undervisnings- og kulturforvaltningen, amtsarkitekten og økonomichefen. Sagsbehandlerne skifter i de enkelte sager efter arbejdsgruppens bestemmelse, men er som oftest medarbejdere på amtsarkitektkontoret.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amtsarkitektkontoret.

ÅRHUS AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. Rapport nr. 1: „Amtskommunens sektorplanlægning“, oktober 1974.
2. Rapport nr. 1 A: „Ajourføring af sektorredegørelsen“, juni 1975.
3. Rapport nr. 2: „Kommunal og anden planlægning“, oktober 1974. Rapporten redegør for kommunernes dispositionsplanlægning, fredningsplanlægningen og byudviklingsplanlægningen. Endvidere redegøres for Egnspanen for Århus-egnen fra 1966 og for strukturplanlægningen omkring Randers.
4. Rapport nr. 3: „Nogle hovedtræk i amtets udvikling“, oktober 1974. Rapporten består af en række artikler, der tilsammen skulle give et billede af de vigtigste træk i udviklingen i Århus amt.
5. Rapport nr. 4: „Amtsbeskrivelse“, april 1975. Rapporten beskriver amtskommunens landskab, befolkning, erhverv, bosætning, service og økonomi.
6. „Notat vedrørende de kommunale oplæg til regionplanlægningen i Århus amt“, januar 1975. Notatet er et supplement til miljøministeriets Vejledning nr. 1.
7. Rapport nr. 5: „Areal- og byggemodningsundersøgelsen“, juni 1975.

Forud for denne serie redegørelser er der i Århus amtskommune udført forskellige arbejder af regionplankarakter. I løbet af 1973-74 er udarbejdet 5 arbejdsnotater til

belysning af ovennævnte strukturplan for Randers-området. Strukturplanarbejdet for Randers-egnen blev i 1975 afsluttet med udarbejdelsen af en rapport om (3) alternative strukturplanmodeller. I 1974 udsendes „Zoneloven og landsbyerne“, der er et oplæg til forhandlinger om den praktiske tilrettelæggelse af zonelovsadministrationen i de mindre bysamfund.

Planlagte udsendelser.

En analyse af de kommunale oplæg forventes udsendt i foråret 1976.

Samarbejde med kommunerne.

Der har været afholdt et stort heldagsmøde i november 1974 med deltagelse af alle kommuner.

I løbet af februar-marts 1975 har amtets teknikere holdt møder med kommunerne enkeltvis. Fra kommunerne har både teknikere og politikere deltaget i disse møder.

Den offentlige debat om de alternative skitser indledes den 1. oktober 1977.

Organisationsform.

Økonomiudvalget har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen.

Til at lede arbejdet er der nedsat en styringsgruppe bestående af amtsborgmesteren, formanden for teknisk udvalg, amtskommunaldirektøren og teknisk direktør, med amtsarkitekten og chefen for økonomisk afdeling som sektretærer.

Af medarbejdere i økonomisk afdeling og på amtsarkitektkontoret er dannet en regionplangruppe, der udfører det daglige arbejde og forbereder sager for styringsgruppen, økonomiudvalget eller teknisk udvalg. Regionplangruppen deltager tillige i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15.

VIBORG AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

1. „Amtsredegørelse 1973“, januar 1974. Redegørelsen indeholder dels oplysninger om den amtskommunale sektorplanlægning, dels en oversigt over amtskommunens geografi, befolkning, erhverv m. v.

og endelig en oversigt over visse sider af den fysiske planlægning.

2. „Amtsredegørelse 1975“, maj 1975. Redegørelsen omfatter en oversigt over de kommunale dispositionsplaner og amtskommunens kommentarer til miljøministeriets Vejledning i regionplanlægning nr. 1. Endvidere resultatet af vejplanudvalgets arbejde og resultatet af areal- og byggemodningsundersøgelsen.

Planlagte udsendelser.

I juni 1976 forventes „Amtsredegørelse 1976“ udsendt. Redegørelsen vil bl. a. omfatte en oversigt over de kommunale oplæg til regionplanlægningen og en tværgående oversigt over de forskellige emner behandlet i oplæggene. Desuden vil redegørelsen indeholde en oversigt over forskellige prognoser, opdelt på arbejdskraftoplønde, samt en oversigt over styringsmidler.

Samarbejde med kommunerne.

Amtsrådet har afholdt et stort fællesmøde med alle kommunerne med deltagelse af både politikere og embedsmænd. Endvidere har regionplanproblemerne været drøftet på 3 møder, der har været afholdt på amtsrådets og Viborg amts kommuneformands foranstaltning.

Offentliggørelsen af de alternative skitser forventes at ville ske den 1. oktober 1977.

Organisationsform.

Et planlægningsudvalg, bestående af økonomiudvalget suppleret med de udvalgsformænd, der ikke i forvejen er medlemmer af økonomiudvalget, har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen. I planlægningsudvalgets møder deltager formanden for fredningsplanudvalget (stiftamtmanden) som observatør.

Under planlægningsudvalget er nedsat en styringsgruppe med amtskommunaldirektøren som formand og i øvrigt bestående af samtlige forvaltningschefer, professor P. Bredsdorff og lederen af fredningsplanudvalgets sekretariat.

Der er under centralforvaltningen ansat en regionplansagsbehandler, der fungerer som sekretær både for planlægningsudvalget og styringsgruppen. Der kan nedsættes ad hoc arbejdsgrupper under styringsgruppen.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amsarkitektkontoret samt amtsrådets sekretariat.

NORDJYLLANDS AMTSKOMMUNE

Materiale udsendt til kommunerne.

Allerede i 1966 udsendtes Regionplan-skitse 1966, der dækkede de daværende Ålborg og Hjørring amter. Regionplanstatus 1970, der er en revision af skitsen fra 1966, udsendtes i 1970. Derudover udsendes, som resultat af en konference, en rapport om Nordjylland som ferieland, ligeledes i 1970.

1. Rapport om den amtskommunale sektorplanlægning, december 1973.
2. Rapporten „Nordjyllands amtskommune“, der omhandler amtskommunens befolkningsudvikling, by- og trafikudvikling m. v. samt en landskabsanalyse, januar 1974.
3. Rapporten „Nordland kommune“, som er en fiktiv kommunes oplæg til regionplanlægningen, august 1974.
4. Pjecen „Dit Nordjylland — oplæg til debat“, april 1975.
5. Sammenfattende fysisk planlægning, april 1975 — indeholder et sammendrag af kommunernes dispositionsplanlægning og af byudviklingsplanlægning, egnplanlægning, fredningsplanlægning og rekreativ planlægning.
6. Areal- og byggemodningsundersøgelse pr. 1. januar 1974, juli 1975.
7. Zone- og arealanvendelseskort pr. 1. januar 1974, oktober 1975.
8. De kommunale oplæg — sammendrag og vurdering, april 1976.
9. Fredningsplanudvalgets oplæg til regionplan, april 1976.

Samarbejde med kommunerne.

Der har været afholdt et stort orienterende fællesmøde med alle kommunerne i juni 1974 med deltagelse af politikere og embedsmænd.

Derefter har kommunerne dannet 5 kommunegrupper, og amtskommunen har afholdt møder med disse kommunegrupper. Amtskommunen har endvidere deltaget i efterfølgende møder som observatør, og kommunegrupperne har i øvrigt formået sig med de deltagende embedsmænd som sekretariat og de deltagende politikere som besluttende instans. Ålborg kommune har ikke været med i nogen af kommunegrupperne, men har afholdt et møde med omegnskommunerne.

Der afholdes et møde med samtlige kommuner i april 1976, hvor resultaterne af regionplanlægningens 1. fase og proceduren for forhandlingerne om de alternative skitser skal diskuteres.

I april måned er der efter ønske fra kommuneforeningen afholdt en møderække med de 5 kommunegrupper, hvor planlægningssekretariatets medarbejdere som oplæg til diskussion om indholdet af de alternative skitser har foretaget en vurdering af de kommunale oplæg. Amtskommunen modtog den 25. november 1975 det sidste kommunale oplæg.

Den offentlige debat om de alternative regionplanskitser indledes den 1. oktober 1977.

Organisationsform.

Økonomiudvalget har over for amtsrådet ansvaret for regionplanlægningen.

Under økonomiudvalget er nedsat en styrings- og sekretærgruppe, der består dels af fire politikere (amtsborgmester, viceamtsborgmester, formand og næstformand for teknisk udvalg), dels af fire embedsmænd (amtskommunaldirektøren, teknisk direktør, amsarkitekten og den daglige leder af planlægningssekretariatet).

Planlægningssekretariatet forestår regionplanlægningen og fungerer endvidere som konsulent for de enkelte amtskommunale sektorer i forbindelse med disses planlægningsvirksomhed.

Amtskommunens deltagelse i forhandlingerne om decentraliseringsgrundlaget i henhold til kommuneplanlovens § 15 er administrativt henlagt under amsarkitektkontoret.